

Emeterio Arrese

NERE BIDEAN

Fitxategi hau “liburu-e” bildumako alea da,
liburu elektronikoen irakurgailurako prestatua.

Liburu gehiago eskuratzeko:

<http://armiarma.com/liburu-e>

Iturria: *Nere bidean*, Emeterio Arrese. E. Lopez, 1913

<http://klasikoak.armiarma.com>

Egileari buruzko informazioa:

<http://zubitegia.armiarma.com/?i=305>

NERE BIDEAN

Emeterio Arrese-k
idatzitako
GOITITZAK

Tolosako Er-batzar edo Aiuntamentu goitiyak aurtengo (1913) euskel-jaietarako gogo guziz ordaindurik ezarri dira Arrese'tar Emeterio jaun argitsubak eder-t-egoki neurturik idatzitako gai abek

Tolosan, E. Lopez-en etxian
1913-garren urtian

ITZAURRENA

Aspalditik neukan nere bakar-aldietan ernetako amets-loreak sorta batean bildu ta argitaratzeko asmoa. Bañan ez dakit noiz arte egongo nitzan ala beti asmotan, baldiñ Tolosa-ko zaindari dauden Batzarkide jaunak nere gogoari eman ezpazioten erantzun alaigarri bat.

Beren laguntzaz irtengo dira nere buruko txokotan ipurtargien antzera illunpean zeuden gogo-tar egazale gaxoak: aldi oberik etzitzaiekien aurtengo Euskal-Jayak, emen ospetu bear diranez, dakartena baño.

Artu bezate ba jaun argidotar oiek nere barrendik ordañez demaietan esker bero ta ziñetsua.

* * *

Irrintzi gutxi entzungo da "Nere Bidean".

Udazkeneko txori-negarrak orbel tartean banatzen diran bezela goititz-osto zurbill oietan mintsu dijoaz, ez dakit nora! nere biotzeko eresirik geyenak.

Ez arritu; neke gabe, ariñ ta txoro, pozezko lorategian piripilinpauxen eraz nebillela zirudin garayan

poz-eztiya baño aldi geigotan arkitu izan det zorigaitzezko lixtorra.

Toki gorde ta irixpide zallean dago nunbait bizitz ontako ezti leun ori.

"Nere Bidean" asten dan irakurlea urrutiraño joan litekenik ezderizkiyot zaletasunez ongi osatuba ezpadago beintzat: aldapa, lugorri ta oziñ asko duen bidea eziñ izan eroso ta alaigarriya.

Baña nik au aitortu arren ez det uste bide ori guziya era bat soilla danik.

Gogoz jarraitu ezkerro izango al da noizik-beiñ arnas'artzeko ainbat kerizpe ttanttoka-ttanttoka dariyon itur-ondoko zumardietan. Biotzari au atsedan alditxo bat eman ondoren berriro pittin-pittinka aurrera dijoanak zerbaiten ordaiñgarriya arki lezake "Nere Bidean".

Irakurlea: emengo baxterren batian exerita urtien mende makurturik dagola ikusten dezunean apurtxo bat maitatzen badezu, zorionez beteko da goititz-sortonen

Egillea

AMA!

*Il-berri latz au artutako egunean
Ameriketan idatziak*

Biotz barrengo naigabe latza
leguntzen dute malkoak
lore legor bat udan bezela
egun-sentiko lanbroak.

Argatik orain negar ta negar
ase nai luke kolkoak,
t'argatik ere len baño geigo
maitatzen ditut bertsoak;
oiek amatxo, malkoak dira,
malko mardul ta beroak
nere gogotik *mara-muaa* gaur
ixuritako tantoak.

«Ama!»... Zer izen maitagarriya,
zer itz xarrur, eztiduna,
biotz-mugira guziak sendo
ernai-azten dizkiguna!
Ori da gure ordu zalletan

gogoz aitatzen deguna,
anima larri miñerituen
oroitz-iturri leguna;
ama zan lenaz nere penaren
sendakai on txit biguna,
t'ura gabe gaur eziñ nezake
garaitu bizitz astuna.
Etorkizun bat ona neukala
iritxi nayaz ohea
Euskal-erritik urrundu nitzan
urrundu... doakabea!
utzirik ango baserritxo ta
nere kutun xar maitea.
Une txar batez arturik ala
bear ez nuen bidea,
geroztik ez det iñoiz arkitu,
iñoiz ez lengo pakea;
damu garratz ta zatilariyaz
ergaldu zait megopea!
Tristura makur illungarriya
beñere kentzen ez dana
datorkit orain gogoraturik
il zaidan ama laztana;
egiya zan, bai, ark neri onuntz

netorren garaiz esana;
Jauna, barkatu; penaz aitu da
ni gabe soill arki zana!;
il da lo negon irten-goizean
alboraturik nigana
muxu emanda ezpaiñ tartean
malko bat utzi zirana!
Oroitutzen naiz nola goiz artan
nik ez ikusteagatik
negarrez antxe gela txokuan
egon zan bakar-bakarrik;
etzait aztuko gero neketan
eultziyaz ongi lepotik
ama gaxuak nola esan zidan
asnas estu bat egiñik:
«seme bazoaz, bazoaz orla
amaren aldamenetik;
betiko gabaz nere biotza
estaliko da gaurtandik!». Alaz guziyaz mundu berrira,
esker gabeko semea,
bideztu nitzan... t'arrezkeroztik...
auxen da bakartadea!
Ikusi nai ta nabaitu ezin

sorterriko mugaldea
itxas-ertzean gau t'egun nabil
irudipenaz betea;
umezurtzaren basamortuko
negu beltz, illun, luzea,
igaroko det oroimen-leyaz
jasorik biotz trixtea.
Antxen eritu baten antzera
egingo det nere jira
zorabio ta kezka tartean
uts-utsa dagon kabira;
kupigarrizko zorigaitz ontan
noan!..., noan sorterrira,
amatxo xarra il dan leku ta
jaye nitzan alderdira.
Inguraturik alako puxka
maiteak dauden tokira
otoitz egiñaz an bizi nai det
zeruetara begira.
Lengo nekien ordañez orain
zeruban erdi-erdian
zure anima garbiya bego,
soiñ otza berriz lurpian.
Illargizko gau damorrigarri

ixil-ixil ta geldian
zauden tokira urbilduko naiz
egoitz ezti samurrian
amatxo, zuri adiratzera
koita guziyak batian...
illak bakarrik entzuten duten
izkera maitagarrian!

Habana-n 1903-ko urtean

EUSKAL-ERRIA

Ara zer alai dagon
gure sorterrria
aritz, pago ta lizar
bikañez jantzia.
Alde bateko mugan
itxas ugaria
arkaitza jo t'astintzen
bere apar txuria;
saroï oparotsuak,
kerizpe geldia,
baserritxoak nunai
ta nunai pakia;
mendi-gain bakoitzean
txabola txikia,
artalde bat ondoren,
gero... gurutzia!

BASOTAR BATEN KANTUA

Itxas aldeko mendi-gaiñ au da
aritz ta pagoz betea
nere jauregi basakoya ta
ni naiz emengo erregea;
txakur ernai bat ondoren daukat
arrotzen zanko zalea,
ori da nere lagun leyala,
aizkora berriz legea.

Ni gaur bezela nere
guraso zarrak len
egatz ugariya dun
arrano abillen
antzera loki gabe
beti-beti gallen
jayotzetik il arte
izan ziran emen.

Bear bezela gorderik zintzo
aien obi zar goituba
arkaitz ondoko baso beltzian

darukat bizi-lekuba;
errezago da noski tontor au
indarrez neri kenduba
beñ izan baño len ikustia
tximistaz purrukatuba.

Irrintz alai egiñaz
udara ta negu
nere deadar otsa
mendiyak maite du;
ez da bere kolkoan
ez da, ez, uju-ju!...
lagun detan ekaitza
besterikan sartu.

Kopet illundun arrotz ergala
griña gaiztoaz panparroi
oyu t'erronkaz iñoiz bezela
a, gizajoa!, betor, bai;
betor, eta naiz ondoren izan
uritar beste mill'etsai
guzik batian ez dira nere
erasoaren diña gai.

Betor, betor, albadu,
betor onuntz gora
txakur salatiya ta
ni gauden basora;
baldin igoko balitz
an luke lepora
jaso t'eskuban zorrotz
daukatan aizkora.

Emen ez dago mendi gañean
or bean ainbat azari,
emen legeak gordetzen dira
zelayan ez bezin garbi;
negubak ere jazten baditu
elur-lumaz txuri-txuri,
elur au bean loi biurtzen da,
goi ontan berriz iturri.

Gizon argi t'aundiya
bere ustez izanik
zelaitarrak basoan
aldu zer egiñik?
Aritz lodi tartean
iñolaz oraindik

makal-enborra sortzen
ez det ikusi nik.

Or bealdeko gezur-zuloan
dabilen etsai-taldea
ezin liteke izan beñere
euskal-mendiya jabea;
jakin bezate, jakin arrotzak
il arte beti nerea
izango dala bai, erru pola!
baso beltz eder maitea.

EGUN SENTIYA TA ILLUNABARRA

Mokoroa'tar Eduardo-k eresalduak

I

Egun sentiya dator
goizero bezela
argi txintaz banatzen
milla sentiera;
gero txokon batetik
mendiya gañera
irtengo da par-irriz
eguzki epela
nagitasun guziak
lurrari kentzera.

Goi argitzen danian
zerbait urrutiya
eskutatzen dijoa
izarren argiya;
urdiñ-urdiñ jantzirik
zerupe garbiya
laister osatutzen da
ud'egun berriya,
ainbeste poz t'atsegin
dakarren aldiya.

II

Ixil-ixilik arkitutzen da
ixil-ixilik munduba,
ezda mendijan ezer entzuten
ezpada ontzen uluba;
ixilik dago tantai gañean
lengo txori berritsuba
lumatxo bigun arro tartean
gorderik bere buruba.

Gero goi zabal miragarriya
urrez apaintzen danian,
otoitz egiñik beti bezela
oyeratzen geranian...
gau ipartsuak estaltzen gaitu
lañozko maindirepian
errugabeko lo, lo, goxua
egin dezagun pakian.

TXANTXANGORRIYA

Udara joan ta egun illunak
ondoren datozenian,
eguzkiya ta gure poz denak
eskutatzen diranian...
zer ari zera bada kantari
ordurik ixillenan,
zer ari zera Txantxangorriya
aiñ era kupigarriyan?

A, zenbat aldiz ala
jardun txit maitian
txotx baten punttan edo
arantza tartian
zaudela egon ote naiz
an... aldamenian
nere penak oroitzen
zure jardunian!

Zure kolore ber-bera duten
osto bakanak lurrian
arboletatik erori eta
soil dauden garai berian,
begiyak xabal-xabal jarririk
antxe bide baxtarrian
egoten zera txori gaxua
negarrez udazkenian.

Papar gorri txikiya
lertzeko zorian
lumetan bil-bil arro,
darukazunian...
ez dakit nola negar
guziyak batian
kabitzen diran zure
kolko pollitian!

Ain txukun umill eta geldiro
jarraitzen zera kantuan
non ernai beti zuri begira
egon arren bat onduan
naigabe pranko banatu gatik
kantari zauden orduan

iñoiz ez dizu ari zerala
antzik emango mokuan.

Ega motxian, *furruxt*,
noiz nai gure aurrera
azaldurik mendiyan
gora guazela,
gidari bat izan nai
bazendu bezela
beti alboan zabiltz
txori maite ergela.

Gero zuk dezun mesedegatik
ordañak aurrez ematen
ote zabiltzan esan liteke
neguba sartu baño len;
ez bildur euki; elurte gaizto
aundiyenak izan arren
gure inguruban arkituko da
zuretzako diña lurmen.

O txori gaxo, sotil, polita,
biotz erien laguna,
eztirotasun makala beti

kantuan deriyozuna;
zu zera bada, Txantxangorriya,
zu zera Txantxan-iztuna,
alakoxe gauz maitagarri bat
erakusten diguzuna.

SORGIN-DANTZA

Abestutzeko

Akelar-mendiko atso bildurgarriyak
dantzan garabiltza, ja ja!
sorgiñ astiyak;
gerade gautiyak,
ikaragarriyak,
etsai galgarriyak,
indartzen gaitu, ja, ja, ja!
sorgiñkeriyak.

Akelartik Erniyora gau illunian
tximista bezela gatoz
tximist'artian;
guzion aurrian
erratzan gañian,
ixkanbil aundian,
andre Muskiñ erregiña
dabill aidian.

Karraxi, dear, iji-oju ardall batera,
oinbeste sorgiñ, uju-ju-ju!
egan gora-bera,
odoi beltza gera,
inpernu ber-bera,
auxen da sarrera,
txibirin-dunba, txistu, txistu,
txibirin-trunka-tankera!

IRUKOITZ

Basojaun, Maitagarri ta Euskaldunak

I

Gau illun batez ari danean
ekaitz-eraso larria,
durunbaz turmoi amilkorra ta
txistuka berriz aizia,
ez da *Basojaun* besterik iñor
ekaitz beltzaren jabia,
au da banatzen darabilena
jazar ikaragarria.

Jaun zatilari onek
gudalaria-ri
garaiz ematen dio
bere indar ori;
argatik euzko-tarrak
izan dira beti
asarretu ezker
motzen bildurgarri.

II

Emengo saroi, erreka-txoko,
itur-goi kerispietan,
asnas leguna banatzen dabil
illunabar ta goizetan;
biotz-esnale maitagarriya,
baldin bagaude neketan
bere laztanez osatzen gaitu
lotordu girotsuetan.

Paketasun gozoen
ipartxo biguna
Maitagarri ori da
ematen diguna;
intza guri-gurizko
iturri kutuna,
gorrotoaren suak
itzaltzen dituna.

III

Aldiz dalarik *Basojaun* bezin
kopet illunkor zimurra
euskaldunak du *Maitagarri*-ren
biotz paketsu xamurra;
gogo beroaz artutzen daki,
maitaturik bere lurra,
gerraldietan burni zorrotza,
pake denboran atxurra.

Maitagarri on eta
Basojaun suarra,
gorde zazute biyak
euskal-erri xarra;
eman, eman gogotik,
eman guri bada
biotzian poza ta
besotan indarra!

EKAITZA

Amaiturikan *Maitagarri*-ren
 asnas leguna
gallendutzen da *Basojauna*-ren
 erru txar duna;
eraso gogor amorratua,
 arrats illuna,
aldi askotan atsedena-lua
 kentzen diguna.

Estaltzen dute zeruba odoi
 izugarriak,
guziya *dar-dar* ipintzen turmoi
 dunbotslariak;
bildurtzen gaitu gau illunean
 tximist-argiak,
t'ez gutxiyago ondorenean
 jazar aundiak.

Zatitzen ditu aizeak gogor
mendi-buruak,
urratzen bean ujolak alor
oparotsuak;
jasa biziya dakar berela
ekaitz-oyuak
mixto sumiñkor latza bezela
sube-txistuak.

Sututzen dira tximistarekin
zuaiz igarrak
gorritzeraño bere suakin
odoi nabarrak;
itxas aldera gainka dijuaz
ibai azkarrak
gero ta geigo purrukatuaz
mendi-baztarrak.

Bordaratzen da amaren deyaz
bildotx umilla,
ikulluratzen ardall eriyaz
bei-talde pilla;
al-bezin laister egatzak jaso
t'arrano abilla
zearka dator basorik-baso
aterpe billa.

Gañezka datoz itxasoko ur
amilkariak,
orroaz lengo bagari kiskur
jostalariak;
t'ur-bits gañean antxeta motel
kemen gabiak
bezin larriro portura batel
txuri-txuriak.

Ekaitz indarrez indar nastuak
astinka larri
sortitz-garai bat itxas altsuak
ziñez dirudi;
nolabait bere oitik ezin dan
gugan irauli
purrukatzen da sorturik bertan
apar ugari.

Tontorturikan lengo zelaidi
berdiñ-berdiñak
etsai kalpardun zalla dirudi
itxas urdiñak.

A, zenbat kezka, zenbat naigabe
eraso griñak
gure gogora dakarten... ene!...
ordu samiñak!

Egun-sentiko marboillen jira
nabaitutzean
zeru alderonz igotzen dira
lurriñ ezean
eresi eder kupigarriak
otoitz batean,...
ipiñirik an... gure begiak
itxas aldean.

Ontan eskillak Eliz-burutik
goitots-aria
banatutzen du menderaturik
ekaitz guzia:
Goyak artzen du bere urdintasun
garbi-garbia
eta biotzak alaigarri dun
poz-uztargia.

ERESDUN

Abeslari bikaña dan nesk'aratz bati

Ez da soñ eder aundiya duten
zenbait mirabe bezela
arrokeriyaz bere burua
erakusten dabillena;
mendilar-pean gorderik dagon
loretxo baten antzera
orri gutxi ta likurt asko-dun
lore-biziya da bera.

Intzez apaindutako
landare gaztia
gezur gabeko biotz
on baten jabia,
abeslari bikaña,
jator, egokia...
Esperentxu, zu zera
bigarren *Talia*.

Lendabiziko intziriya zuk
amatxoren magalian
egin zenduan ama muxuka
eziñ ase zan batian:
geroztik ala beti maitaro
amaren aldamenian
igaro dezu mundu guziya
agur ta txalo tartian.

Gau askotan eretsu
ari zermanian,
denok zuri entzuten
pozez gaudenian
esan genezaguke
ala zaudenian
aingeruen bat ote
dezun barrenian.

Illunabar ta gau ixilletan
erretxinol bat kantari
asten danian egoten gera
entzuten gogoz berari;
bañan iñolaz ez du kantatzen
txori ark zuk bezin ongi

eztarritxoan dauzkatzulako
baten orde z milla txori.

Naiz parrez egon eta
naiz egon mintsua
beti suspiriyoka
zure kolkotxua;
penaturik urrungaz
ari dan usua
dirudizu kantari
astean;... gaxua!

SARASATERI

Gabero txori jostalariyak
ixil-ixilik basuan
egun-sentiya nabaitu arte
egoten diran moduan
ots ezti bigun denak lo daude
arrabataren kolkuan
zure igurtzi leunaren sai
intziri batez orduan
esnatu eta banatutzeko
alaitasuna inguruan.

Gizaldi denak arritutzeko
Jainkoak aukeratuba,
alde guzitan bear zaituen
berdin gabeko rnaisuba,
euskal-errien omengarriztat
iñolaz ere sortuba,
jakin nai nuke zenbat alditan
ote zeran aitatuba;
goi-goi jaso ta zure gizantzak
ikutu dezan zeruba

oñarri ara nun darukazun
Alarko mendi-buruba.

Lur ontan ez da zuk bezin ongi
erakutsi lezakenik
illezkorren kopet argiya
erramu sortaz jantzirik.
Aitormenaren txalo sendoak
entzutez gogobeterik
aiek utzita *San Fermiñetan*
pozkiro zatoz urrundik
guraso eta lagun maitien
besotan atsendu nairik;
napar zera ta naparrak ez du
leyaltasuna besterik.
Begiramenaz orain agurtzen
zaitugu biotz-barrendik!

1900

GOITIZLARIEN AITARI

*«ZERBAIT» deritzaion liburua egilleak
eskeñi ta ondoren artu sai negoala idatziak*

Ez dakit bañan... *zerbait*-en gatik
oinbeste kezka ta naspill
muñetan sartu zaizkidalako
atseden gabe narabill;
kolko legortu baten antzera
egarri latza nairik ill
nere gogoa iturri billa
«*Zerbait*»-en galdez darabill.

Eskeñi on bat egin zidazun
elkartu giñan gaubian
lagundi zarren billera-toki
«*Politena*» dan batian;
«*Uxua*» gero zure abotik
«*Ararat*»-eko atian
entzun nuen ta ordutik ala
nago *zerbaiten* ustian.

Arratsaldero dijoan garaiz
argitasuna makaltzen
ta goiz-aldean mendi zokotik
lañua gorontz banatzen
nere naigoen irazekiyaz
beti gauza bat oroitzen
zerbaiten billa nabillelarik
ezertxo ez det arkitzen.

Ez dezazula iñolaz ere,
euskeldun goitizlariya,
egun bat geigo luzatu «*Zerbait*»
orren zai dagon aldiya;
zabiltz arduraz; arren, ekatzu
gogo detan pozgarriya;
itxu dagonak zer nai lezake
ezpada baldin argiya?

NOIZBAIT

*Len esandako idazti (liburu) ori
bidaldu ziranean*

Nundik irten da, zer gai narotik
oinbeste dakin iztuna;
nundikan sortu nere biotza
atsegiñez bete duna?
Ori da nunbait erakasletzat
Aitor-ek eman ziguna,
Ama xarraren bular gozoaz
ernetu zan euskalduna.

Irudimenez an oz-garbiko
izar polit igezkorra
bezin argitsu t'azkarra zera
goitizlari on jatorra;
ega biziya igaroturik
zeru, itxas ta legorra
zuk aixa gaintzen dakizu beste
iñork ezin dun tontorra.

Ongi diyozu lan ontan asko
sarri dirala gogaitzen,
ez derizkiyot asmo sendua
ortarako izan arren
ego motxakin erreza danik
urrutiraño irixten,
goitaratu nai t'ezin goiturik
emen nabil ni zoratzen.

Odoi tartean egon ez nedin
eskatu nizun argiya
ta gaur emanik arindu dezu
neukan illunpe nagiya;
goibeltasunak urratu dira,
alai dakust eguzkiya,
asnas on berri kementsu batez
mugi zait barren guziya.

Biotz-esnale oberik ez det
egundaño irakurri,
zure «*Zerbait*»-ek orri gutxitan
erakusten dit ugari.
Eman dirazun alaitasuna
eskertu nai arren ongi
itzez iñundik enezake ta...
laztan bat ordañez... tori!

AUPA!

*Umetako lagunak apaltzera
bildu giñan gau batian*

Atsegintasun aundiya zeukat
arkiturikan orlaxe
mayaren jiran oinbeste lagun,
ondoren Poli ta Joxe;
mutil koxkorra nitzan garayan
orain amasein-bat urte,
mundu au orren illuna zanik
ez gendubengan uste,
amaika jolas eta zorion
biyok eman dirazute
-«iru!» -deitubaz giñadenian
zuek *lapur*, ni *alkate*.
Kontzeju-peko koxka zar oiek
itzegiten balekite...
berai entzutez noizko, nola gu
aspertu; noiz gogobete?...
Ala gaur emen zuen artian
arkiturikan oinbeste

pozkirotasun alaigarri ta
ondoren Poli ta Joxe
oroitz ederren irazekiyaz
senti nauk len bezi ume.
Aupa mutillak!, edan dezagun;
ontziyak ur-beltxez bete;
txistuba jotzen *Okolo*, jardun,
-anfekilo-anfekile;
ta *Txurten*, i-re, asi *propiyó*,
ollarranik aztu gabe.
Alegiñezko errabots ontan
lagun zar guziyok naste
dantza gaitian biyurri t'arin
lenaz giñan bezelaxe,
geren buruko ille txuriyak
egara bialdu arte:
Ea mutillak, osterá berriz
aupa-ka jardun zaitezte!
-Anfekilo-anfekile!

NEKAZARIEN BIZITZA

I

Ikusirikan zenbait uri-tar
nola gaur dan egunean
ardurik gabe jolasten diran
oso jolaskai txarrean;
ikusirikan buru-belarri
orrela dabiltzanean
beren poz eta zabarkeriaz
etsai abillen mendean;
gañera berriz beste geyago
arkiturik emen bean
gure izkuntza t'oitura zarrak
erabat utzi nayeran,
aserre latz ta naigabearen
bidez nere barrunbean
zorigaitz asko mugitzen dira
su ta garrezko labeen.
Askotan ume zital oriek
nabarmentzen diranean,
ain gizon txiki narrak izanik

ustez gallen daudenean,
nekazariai par eta musin
egiten diztenean
esanaz oyek bizi dirala
jakinde motx illunean,
ez dute nunbait oartzen asko
gaur berak dauden lurrean
gure aitonak nola ziraden
guraso zarren legean
anaitasunez elkaturikan
jarraitzen beti lanean,
une soill batzuk izan ez gedin
gero, etorkizunean.

Nekatu arren oneresirik
lurrak dernaion aldia
baserritarrak alai dariyo
izerdi-patz ugaria.
Uri-ots ordez udaran txori
t'iparren sort'eresia
entzuten daki lagun ditula
itur-goi ta kerizpia;
garbai apurrik batere gabe
dararna bizitz guzia,

ta jai egunez arturik beste
atseden osagarria...
ia zer pozkidaz, arin ta lasai,
mendi-mutil egokia
laister-bidetik Otoitz-Etxera
jaisten dan gogoz betia.
Eta nork ez du bean ikusi
aiton buru soill argia
kolkoan gañez erakutsirik
alkandor txuri-txuria
bere kopeta bezin simurra
t'au bezelaxe garbia?
Nori ez erne biotz-barruan
poz aundi baten zoria
oraindik emen ezpada galdu
euskeldunen jatorria?
Argatik nere goitiz jardun au
izanik lei ongarria
Emalleari eskatzen diot
muñetan irazekia;
argatik orain ezpanaiz ere
daidun bertsolaria
abestu nai det nola bizi dan
emengo nekazaria.

II

Egun argitzez ezkillak zintzo
banaturikan doña
ots leun batez dakarrenean
goizeko dei eretsua
gogoz erne ta jeiki da lasai
nekazari doatsua.

Idikitzen du leyatil xarra,...
urdiña dago zerua,
odoi mordorik batere gabe
gutziz alai paketsua,
mendi-gizona begiratzen dan
auski edo ixpillua.

Atsegin aundiz orla beterik
lanera zuzen dijua,
aldiro bere auzo-lagunai
egiñaz agur-ojua
t'iñoiz basoak oyartu dezan
zortziko zarren kantua.

Ala zeruban asten danetik
sortzen argi-errañua
t'arratseraño nabaitu arte
ezkillen otoitz-ordua
alegiñean ari da beti
baserritar indartsua.

Izerdi tantoz orniturikan
alortegi ta sorua,
ia, zer pozkidaz begiratzen dun
gerora txukun landua!
Euskeldunentzat ariñak dira
atxur ta golde pixua.

Orrengatikan berak darama
bizitz alai erosua;
orrengatikan etxe-ganbara
t'orrengatik ikullua
dakuste naro jankayez ura
t'au bei sallez osatua.

Arrats aldera zerbait illuntzen
asten danian basua,
urruti jeisten dijoan garaiz
eguzki nabar sutua
lantegitikan etxeratzen da
baserritar nekatua.

Illunabarrez bildurik antxe
señire-talde osua,
amona ximel ume zalea
t'aiton buru soill zintzua...
uraxen da, bai, zorion gaña,
ura bildera gozua!

O, zer oparo arkitutzen dan
lengo nekez ordaindua
sentirik xamur espaiñ tartean
sentirik aiñ eztitsua
sukaldetxoan bere zai dauskan
maite bakoitzen muxua!

Aitonarekin jolasten oi da
mutiko ernai sendua,
ondoren daude seme galantak,
t'amona xar bat, gajua!
«*lo, lo*»-ka bertan egin-erazten
aurrari amets goxua!

Gero mayean alako seindi
maiteaz inguratua
osagarri ark demaion gogoz
artzen du bere lekua:
zillar ontzirik ez dago mayan
baña bai aritz-kaikua.

Oitura dan lez amaitutzean
gaberoko jatordua,
otoitz eder bat egin ondoren,
lasai, gozakirotua,
lotaratzen da nekazariya
eskerturik Jaungoikua.

III

Orla goizetik arratseraño
lipar gaizto bat eratu gabe
orla bizi da nekazariya
askai txarretik urrundu zale;
bekaitz, ondamu, loikeria ta
gorroto beltza nunai dalare
mendi-gizonen biotz garbira
lizunik ez da sartzen beñere:
Bizitz ontako gauza guzien
gañez an Goiko-Jauna du maite.

Zergatik ori:? menditar ona
ark dalako ziñez gaindua,
ez dagolako zenbait bezela
arrokeriyaz itxumendua.
Zorionaren indarrez ala
goronz jasorik biotz osua
maitetsu t'apal bizi da bere
doai guziyaz pozgirotua,
Eusko-tar ona, zu zera beti
Aitor-en seme garbi, dontsua!

OTSO BELTZA

*Geyegizko taldikidia euskalerrriari
Gamazok ipiñi zion urtean*

Otso beltz aundi goseti batek
mendi-gaiñ, baso t'ibarrak
igaro ditu kupira gabe
nunai jartzen atzaparrak;
ardi galantak ziran tokiyan
orain eztir-pill igarrak
ikusten gaude; ez ardi zayak
baldin baziran azkarrak.

Azkenerako bere zabela
beterik emen arkumez
napar-mendira sartu da bere
agintzaz daukan indarrez.
Emen ain arro zebillenian
etzuan uste berak, ez,
txakur ernayak arkitutzerik
bildotx umillaren orde.

Letagiñ aundi, zorrotz, luziak,
erakutsirik orrela
ez da geyago arkumez bete
otso beltzaren zabela;
orain igeska basorik-baso
or dabil aldun bezela
burua makur, isatza berriz
anka tartian dubela.

Gordelekurik izan ez dezan
t'atzemateko otsoari
Iruñ-erriko batzer-etxean
aditzer'au dute jarri:
*«Naparrua-ko erri bakoitzak
urre zarretan ontza bi
emango dizka otso beltzaren
larruba dakarrenari».*

AMAITU BEDI GUGALDIA

Zorionik ez, kezketan beti
negarrez ama trixtia;
indar aundiko seme galantak
-a, zer gudari-taldia!-
etxetik... nora! irten dira ta
bilusik dago etxia.

Nabaitu nayaz bere semeak
daramakiten bidia
leyatillatik... urruti dauka
begirakuna josia.
Gero... malkoen lauso beroaz
illundu zaio guzia!

Inguru soilla, mutil koxkor bat
oraindik oso gaztia
ama gaxuak besarkatzen du
esanaz: «nere semia,
zure anayak irten dira ta
erregu zazu maitia!».

Baña umeak bere aditza
nolabait ere ordia
ezdukat ori esagutzeko
arena bezin argia,
«amatxo, -diyo- gose nago-ta
ekarri bezait ogia!».

Lenaztik etzan egon beñere
baserri ain arlotia,
etziran iñoiz labur arkitu
ormai eta sukaldia;
arto-zati bat beste gauzik ez
orain malkotan bustia!

Gogor jausi da negu beltzaren
eraso zatilaria
bere listorraz sumiñdutzera
biotz barrengo zauria.
Nork ez negartu bakar gaxoen
izaro kupigarria!

Lagatz gañeko kear-zulotik
txistuka dator aizia,
t'onek an iñoiz arrotzen duan
auts-peko txingar bizia
baño bizi ta sumiñago da
amaren malko larria.

Geroztik ez da beñere jardun
bord'inguruko txoria
tantai gañetik pozez agurtzen
len bezela goiz-argia...
Ekaitz alditan nayago du ark
zuaiza baño larpia!

Ergal maitien jabe dabiltz or
otzikara ta gosia
gero ta geigo miñeriturik
alargun doakabia.
Eskerrak emen utsik ez dagon
iñoren borondatia.

Gajuak orla igar'ondoren
negarrez urte luzia
gau t'egun antxe bakar-bakarrik
laztanduz batak bestia
azkenerako noizbait badator
zerbaiten albiristia...

Mendi tartian ezkutatzero
dijoala eguzkia
seme bakar bat amarengana
egiñaz pauso geldia
goiberaturik or etorri da
urrundu zana zutia.

Alper-alperrik amak dagio
beste anayen galdia;
il ziran!... t'orain oni bakarrik
etsaien jazarraldia
azkendu garaiz iritxi zaio
etxeratzeko zoria.

Nola bada zerk poztu lezake
oien biotz barrunbia;
zeñek erazi ama semien
ezpañetara irria?
O zer astuna beroiek orla
daramaten gurutzia!

Agintariak: etzazutela
beartu geigo erria,
maite zazute ziñez ta benaz
txiro dan maitagarria!
Arren! odolez ez bei orbandu
euskeldunen jatorria!

BIOTZ-LOREAK

Elosegi'tar Poli-ri

Naiko par gozo jolas t'algara,
amaika biyurrikeri
egin genian zumarditxoan,
gogoratutzen nauk ongi.
Bizitz osuan il arteraño
etzaidak aztuko neri
umetan biyok zenbat zorion
emanak geran alkarri.
Beti lagunak, beti maitetsu
izan oi gaituk i ta ni
ezin arkitu litezken ainbat
erri xar ontan beste bi;
naitasun geigo etzezakean
anai batek besteari.
Oraintxe bertan gogoraturik
ainbeste oroimengarri
malko bat zaidak, ale mardula!
pozaren bidez ixuri...
T'ordañez nik zer eman leioket

alako biotz onari;
zer gaiñ-gañeko lagun leyala
neretzat izan danari?
Nola nik eman esker-dun itzez
bear duben ainbat sari?
A paper ontan gogo detana
albanezaioke jarri!...

Bañan... zer milla diabru-talde!,
ez dek ain zalla gauz ori,
aldezakena ematen dunak
etziok zorrik iñori.
Uste ontan gaur egonik ziñez
antzeti *koxkor* bat iri
biotz-barrendik eskeintzen diat;
artu zaidak, bada, Poli.

GOGALDIA

*Zestona-ko euskal-festak ziran egunean
bazkari ondoren esandako neurtitzak*

Euskel-erriyan euskera beti
goitutzea nai degunak,
lur ontan jayo t'azi geranak,
itz batean, euskeldunak,
euskeran alde leikor bireztu
ditzagun eginkizunak.

Emen zaudeten argidotarrak,
emen gaur diran iztunak,
ama garbiya besarkatzera
etorri geran lagunak
izan gaitean berarentzako
seme leyal ta kutunak
alai argitu ditezen berriz
atsegiñezko egunak.

EUSKERA

Oroitz-idazti (album) batean ipiñiak

Gordea dagon lore malats bat
oiñpean artzen badegu
keme gozozko negar ezeaz
usai geigo banatzen du;
gure izkuntz on xar-xar au ere
egin dezaguke kontu
lorea dala; ostikopean
norbaitek ibiltzen badu
are ta geigo bere itz-altxor
onak erakusten ditu.

OROITZA

Tolosari

Ollangor-peko erri xar ontan
jayo nitzan,... jayo t'azi
amak laztanka bere besotan
emanaz milla igurtzi;
argirotuta berialaxe
maitaturik au lenbizi
irripartxo bat egin niyon ta
euskeran nuben intziri.

Orduezkeroz Tolosan daukat
bizi-lekutxo maitia,
t'erreza danik ez derizkiyot
emendik aldegitia;
noizbait bearrak agintzen badit
urrutira joatia
onen oroitza biotz barruan
eramango det gordia.

Udaberriyan pozkiro dator
enada bere kabira
lendabiziko egaldi motxa
eralki zun alderdira;
nik ere ala egingo nuke
enadak bezela jira
San Juan egunez urtero nere
kabi dan jayotz-errira.

Emen daruzkat ama, senide,
aide ta nere lagunak,
emen jolas ta beste gauzaren
oroitz ugari legunak;
goguan ditut, goguan emen
askotan umetasunak
ibai-ertz ontan egiñerazten
zizkidan amets kutunak.

Tontor politez inguratuba
alaitsu dago, egoki,
bere kondairen gordelariya
mendi bakoitzak dirudi;
oñetan ur-me garbi-garbiyak
dijoazkio berari,
aldi batzutan ariñ t'apartsu,
iñoiz berriz geldi... geldi...

Ibayak leun milixkaturik
ondoko sustrai ta zañak
aldamenetan igo zaizkio
zuaitz gallendu bikañak;
txori-sali aundiz beteak daude
Zumardiko tantai gañak
jardun eretsu zoragarriaz
agurtzen dama lirañak.

Emen dan bezin gazteri ona
alde gutxietan dago;
izan liteke baña ni beintzat
iritzi orretan nago;
esango dute txoro samarrak,
au t'ori gerala baño...
«*auzoko beyak errua luze*»,...
t'ez det esan nai geyago.

Etzazutela uste gu beti
izan oi gerala narrak,
Tolosan ere jayotzen dira
gizon jakintsu t'azkarrak;
lendik nor giñan esan bezate
etsai gudari zakarrak,
ikusi t'entzun Beotibar-ko
kondaira t'abesti zarrak.

Erri aundi bat ez izan arren
zer erakutsi badezu,
ol eder eta beste gauz asko
gallen agiri zaizkitzu;
lan egiteko dezun ardurak
goi-goyen ipiñi zaitu:
aiñ erri zintzo, leyal, jatorra,
aiñ ospetsuba zera zu!

KUN-KUN

Rekondo'tar Cirilo-k eresaldua

Ez ñegar egin, nik emango, bai,
xagar bat ximel ximela
amoña bezin ximurra eta
goxua bera bezela;
au janaz ondo magaletxuan
atsegindurik aurrena
seaskan llo, llo, nere potxolo
jarriko zaitut berela.

Ekatzu muxu gero
lo egin dezazun;
llo, llo, tira maitia,
llo, llo,... kunkun... kunkun,...

Nere aingeru laztangarriya
zorigaitz bat ez dezuna,
seaskan orla mugira geldiz
amets egiten dezuna;

zer gozagarri diran zuretzat,
nere maitetxo kutuna,
amon xarraren kantuak eta
seaskatxoan kunkuna!

Lo dago... t'orain biyok
amets egin zagun,
aurrak lotan eta nik
esna,... kunkun...kunkun...

DOAIMENA

Pako-ri bere egunean

Aztu ez bazait gaur dek urtia
ogeï t'amasei-garrena
aur potxolo bat guztiz ernaya
argira sortu iñuena.

Amaren kolko sendogarriyan
arturik bular obena
seme on eta leyala izaten
ikasi uan aurrena.

Geroztik ala maitatzallien
giroz beterik barrena
osakai onez erakusten dek
gizon batek lezakena;
ez aiz i gogo t'indar gabia,
badaukak noski kemena
ludi txar ontan garaitutzeko
eraso gogor zallena.

Argatik ire jayotz-eguna,
argatik gaur ire izena
itz baldar oiek duten gogoaz

jasorik goien-goiena
aurreronz beti nik opa diat
bizitz eroso luzena.

AMETSETAN

IRAKURGAYA

Floro ta ni agorrill
girotsu batian
irten giñan etxetik
mendirako ustian,
Zeru garbi urdiña
zegoan artian
eta belaun indarrak
aitu bitartian
txit ondo gijoazen
naiz gure kaltian.
Ibar eta basuak
utzirik atzian
laister arkitu giñan
lañu mordopian;
tximistaren keñura
odoi beltz tartian
Basojaun ageri zan
gaubaren atian.
Argi nabar gorriyak
mendi tontorretan

oiek baziruditen
zeudela garretan;
lurra dar-darka senti
genduen oñetan
t'iñolaz ere ezin gu
zutik egon bertan.
Itsasua orroka,
t'aldi batzuetan
urontziyak astintzen
bere aparretan.
Gogorikan sendona
irudipenetan
gerta zitzaigunakin
laister jarriko zan.

Ontan,... baso beltzetik
abarrots aundiya
guregan urbildu zan
ikaragarriya.
Gero, sortu zan andik
aiton gudariya
balitz bezela mundu
onen galgarriya:
kopet illun zimurra,

zaiñtsu, itxusiya,
begirakuna berriz
su-txingar biziya.
Iges egin nai, bañan
eziñ ibiliya,...
aren burni-besotan
gendukan gerriya!

Ego-aize gogorak
luma bezin errez
gudari ark besotan
zedukan indarrez
jaso giñun, zer aisa!
Ibar-mendi gañez.
Illunpe nagi ura
oñazkarren bidez
igaro zun aitonak
algara ta parrez.
«Arrizorayo» utzi ta
bean gure aurrez
suzko lez aundi artan
betea kanborrez
errekan amildua
zegoen «Beriñez»...

Begirakun zorrotza
egiñik aurrena
astin-aldi gaiztoaz
bireztu zun ega
ixkanbil errakoyak
zebiltzan aldera.
Zorabioz betea
nik buru ergala
goiberatua neukan
aiton arengana.
Irrintz t'oyu makurrak
gure gaiñ-gañera
ardall aundizko naspill
batez zetozela
bultza zigun etsayak
zulo latz batera.

Su-gar, tximist, eriotz,
karraxi t'algara,
ortots izugarrien
durunba dar-dara;
zurrunbilloka noiz nai
erauntsi zakarra

ari t'ari billuzten
ango baso zarra.
Gero, goitik egiñaz
zantso deadarra...
sortu zan nik ezdakit
nor ta nungo-tarra.
Lezak oyartu arren
gu biyon negarra...
etzan iñor kupitzen,
iñor ez gugana!

Burrukan il ta bizi
Uzturre-menditik
ogei milla gudari
alde banetatik
agertu ziran eta
laister amildurik
inguruko lats arro
t'itur burutatik
etzetorkigun etsai
ujola besterik.
Emakume aratz bat
zauriaz beterik
azaldu zan argiro

odoi beltzetatik;
antxe bere oñetan
belaunikaturik
gure Aitor ber-bera
ikusi nuen nik.

Leizaran-go lats eta
bere itur-alde
guziak jasa gorri
batez bezelaxe
odolezturik gugan
zetozen asarre.
Basojauna zirudin
bizardun bat antxe
sortu zan, eta berau
eskutatu arte
zer gerta zitzaidan nik
esan eznezake.
Indar ezaren indar
denak nere jabe
egiñikan gelditu
nitzan zentzu gabe.

Aitor-en eresiak
negola nabaitzen
entzun ik urrutiko
mendiyak oyartzen
nere biotz gaxua
asi zan piztutzen
ta lengo naigabea
zorion biurtzen.
Egun txintaz basoa
nagiyak astintzen
ari danean bezin
girotsu, goizaren
errañuzko laztanaz
orain zijoazen
lausoz beterik neuzkan
begiyak argitzen.

O, zer atsegiñ-aldi,
zer goiz ugariya
azkenerako ala
nigan etorriya.
Gau-itzalak urratzen
asirik argiya
alaitasunez laister

bete zan guziya,
ibar, saroi, baso ta
Uzturre-mendiya.
Onen gañez ageri
zan txukun goitiya,
Eusko-tar on guzien
amatxo garbiya.

Nere laguna ta ni
zoraturik iya
jeisten asi ta laster
aingeru txuriya
oztin-lumadun ega
bikañez jantziya
aurreratu zitzaigun...
agertz zerutiya!
Eskuban zeramakin
zapi bat aundiya
ta txit argiro bertan
pizmen au jarriya:
Gora, gora euskaldunak
gora Euskal-erriya!

NERE AMA

BIURTZ ANTZERA

Alboratu zan negon oyera
eta muxu, bekokian,
emanda gogoz neri begira
jarririk ondorenian
onela zion ama gaxuak
esakera samurrian:
«Nere Jainkoa, egizu bada
orain lo dagon artian
bezin doatsu gerora beti
zuk eraman bitartian
seme kutun au bizi derilla
amaren aldamenian!»

Ostera berriz begiratu-ta
emanik milla laztana
ixil-ixillik anka punttetan
irten zan amatxo xarra
arduraz noiz nai jiraka bere
buru txuriya nigana;
ernai negoen, t'alako eraz
ikusirik zijoala,
au esan nuben: o zer guraso
maitagarriya dan ama;
Jainkoak beti nere ondoan
orlaxen euki dezala!

BETUZ NEREGAN AURTZO MAITEAK

*Eusebio Blasco-ren goititzak
gure izkuntzera nik aldatuak*

Aitondu naiz ta oroimen zarrak
beregán naramakite,
ume polliten jolas, fartxo ta
kantuak alaitzen naute;
betoz neregán aurtxo maitiak,
ondoren bildu zaitezte!

Umeak dira lore biziak,
ayek gabe nik ze triste
arkitu nuen etxe-zokoa;
laister nitzan gogobete...;
betoz neregán aurtxo maitiak,
ondoren bildu zaitezte!

Baldin larriro nere begiyak
iñoiz negartzen badute
gaztetasuna gogoratuta
oroimen bat edo beste...
malko samiñak txukatutzera,
ume laztanak... atozte!

Luzea lana, egun laburra,
nekeak artu nau mende.
Idiki, arren, leyatill ori...
Eguzkiya doi doi,... ene!
Betoz neregán aurtxo maitiak,
ondoren bildu zaitezte!

Gizonak beti esker gaiztua
eman izan oi dirate
t'amoriyoak berriz erantzun
gogorra kupira gabe...
Betoz neregán aurtxo maitiak,
egiya zuek zerate!

Ai, zer aundiyak nere semiak!;
bañan oraindik ezdute
doatsugoak umez-umetan
ziradenik oiek uste
nik otsegiten niotenian:
aurtxo laztanak atozte!

Iltzera nuan ordu ayetan
inguratu nazkizute,
aingerutxuak oyan ondoren
euki ditzadan ill arte...
Betoz neregan aurtxo maitiak,
muxu bana ekatzute!

ELKARBIDEAK

*Eusebio Blasco-ren goititzak
nik euskeraz idatziak*

Ez da beñere bide luzeiik,
ez da *bertogo t'urrutigorik*,
oso maitetsu diran biotzak
ez dute jartzen tartian lurrik,
enadak beziñ ariñ dijoaz
elkarrengana urbildu nairik.
Bertarago ni arkitutzen naiz
negarrez utzi dituangandik
ajol etzaiten-gandikan baño
naiz mai batean biyok egonik.
Zeruko Jauna ez det beñere
ikusi baña goguan det nik;
jayotz-erriko eskillen otsak
aditzen ditut nagon lekutik.
Semetxuaren eskutitz onak
maitetasunez oso beterik
geigo esaten dirate beste
itz guzik baño bakar-bakarrik.

Nere amaren zillar-kutunak
ezpañetara noiz nai emanik
zorion batez mugitzen dira
gurutzetxuak dar-dar egiñik.
Jakiñ ez arren ezagutzen da
sentieraz aiñ biotz barrendik
urrun aldeko lagun leyalak
baldin badute gaitz edo miñik;
maite oyekin itz egiteko
ez det alboan egon bearrik,
aldamenean daruzkat beti...
aldamenean beso zabalik.
Ez da beñere bide luzerik,
ez da *bertago t'urrutigorik!*

IRRIPENA

Campoamor-en Dolora-tik aldatua

Aldiz bidean gurutzen gera
bera parrez ta ni triste;
parrez dijoa;... baña Malen-ek,
nola par egin lezake?
Gero, sortzen da nere ezpañetan
irri mintsu bat ergela,
t'orduan diot: -agiyan arek
egin du par nik bezela.

LOAK

*Federico Balart-en goitizak
euskeraz nik idatziak*

Ara zer loa! ezpañetara
irripartxo bat azaltzen zaio
aingerutxoak zaindari dauzka
aurrak eragoz egin dezan lo;
kezka larriaz listor bizidun
zorien mende iñoiz ez dago:
ez da munduan aiñ lo gozorik
jayotzetikan ill arteraño
seaskan amak muxu eman-da
egiñerazten diguna baño.

Ara or beste leku ixillean
beti-betiko pakean dago!
Alperrik dabill eraso beltza
orro-naspillaz gero ta geigo,
alper-alperrik amiltzen lurra
goi-goienetik oso beraño;
ez da lur ontan aiñ lo gozorik,
izango-re ez da, ez egundaño
pake dontsuan zarrez ill eta
obi otzeko loa dan baño.

ADUN-ERREKAREN EGALEAN

Zorrilla-ren goititzegatik biurtua

O, zer gozo ta leungarri dan
zarikapean etziñik
atsedendutzen
ur-me garbiyak an ikustia
zaratatxoak egiñik
ibaira jeisten!
Euli t'arbiskak ematen die
otsamen logirotsua
udaraldian,
mur-mur dijoa zañak itzuriz
apartxo bigun arrua
iya tartian;
samur, eretsu, damorrigarri,
adirazten dute otsa
illun-aurrian
ta guztiz alai marmarizturik
goiendu kemear otza
egun-sentian.

Etzateke ur garbi oiek
ederragotzat eduki
baratz-lorea,
erreka polit ugari onek
landarez apaintzen daki
bere lurmea;
ez inoiz ere ugontzitxoaz
estalitako iturri edo
ur-amildea;
margo pollitez argizpiturik
zillar-putzu-txuloz dago
zarikaldea.

Etzateke ondamuraikan
itxas altsuarengana
beñere jauzi,
naiz onek ontzi galantaz bere
gañean izanik bada
milla jauregi;
«Adun» errekak apaingarrizat
txori-saill jardunlariya
lagun du beti,
zuaitez ederren kerizpea ta
lore-likurt ugariya
bertan daukazki.

Esker-eskubi zumar lodien
beso gereitsu lerdinak
ageri zaizka,
inguruetan lorategiko
sorta bikaiñ-bikañenak
oparo gainka...

* * *

O zer gozo ta leungarri dan
zarikapean etziñik
atsedendutzen
ur-me garbiyak an ikustia
aparra nunai sorturik
ibaira jeisten...
Adun, Adun, zuk dizkirazu
zorigaitz guzik sendatzen!

BENAZKO MAITETASUNA

*Campoamor-en goitiz
batzuetatik biurtz antzera nik idatziak*

Penaz beterik il zan Malentxu
bere Joxe maiteari
zorigaiztuan eñ zizkalako
oker txiki bat edo bi.
Ala, Jainkoak *purgatoyora*
eraman-azirik sarri,
au esan zion: «barkaziyua
eska deyozu Joxeri,
ark nai ezpadu nere partetik
ez dizut emango zuri».

Auxen da poza! -diyo Maientxuk-
sentitzen detana gaur nik
gaitz egin niyon arengatikan
sufritzen orain egonik;
maitatzen dunak ez du barkatzen
egiten zayon okerrik
eta naigo det neretzat Joxek
ez izatia kupirik;
ori litzake siñale berak
maite nauela oraindik.

Ala pozkiro garra tartian
Malentxu arkiturikan,
etzuben senti ezeren penik,
etzuben senti miñikan;
bañan egun bi pasa-ta Joxe
aretzaz kupiturikan,
utsuni ura ongi ordaindu
zubela pentsaturikan,
barkatu ziyon, eta Malentxu
atera zuten andikan.

Joxek barkatu egin ziyola
jakin-da berialaxe
negar ta negar asi zan eta
eziñ da geroztik ase:
malko samiñak zeriyozkala
penaz urtzen, oso triste,
zerura jun zan esanaz orla:
«barkatu egin dit, ene!...
lenago zerbait maite niñun ta
orain ez nau Joxek maite!».

ONGI ETORRI

*Dugiols'tar Felipe-ri Filipinasko guda
amaitu ondoren etorri zanean*

Ama batentzat gud'erasoa
dalarik negargarria
beti gogoan daukalako an...
urrun, il zaion semia
gau illun ortan izan lezake
zerebaiten argizpia
jakiñik aren izena nola
goi-goï dagon ipiñia.
Argatik orain Filipinas-en
amaiturik gudaldia
zuk dakartzu an il ziradenen
gurasoentzat gordia
aiek amari bigaldutako
azken-agur t'eresia;
zuk dakartzu gaur andik iñork ez
bezelako edestia
onen orriyaz amak dezaten
eduki malko-zapia.

Pampangang, Nangka, Barasoain ta
Santo Tomas-ko uria,
iritxi zeran leku bakoitza
izanik garai-tokia,
zure bitartez eman digute
aitormen omengarria.
Jakín nai nuke zure ezpataren
altzairu dizdizaria
zenbat alditan erabilli dan
tximisten keñu bizia
balitz bezela etsai tartean
etsai odolez betia;
zenbat bider an zuk ote dezu
entzun oyu basatia,
zenbat alditan sutunpadaren
burrinbots izugarria;...
bañan, aurrera! oldartze bidez
zu ta zure giz-taldia,
aurrera, beti! gogor arturik
eskuban jazar-burnia,
Ega bizkorrez Filipinas-tik
erdu zan zure berria
esanaz nola ziñaden ango
garaimenlari zolia;

zu goitu zale asper eziñik
oyartzun ibilkaria
mendirik-mendi zabaltzen dabill
ots eder alaigarria.
Bejondeizula!; illezkor bedi
zure aintz agurgarria.

IL DA!

Dugiols'tar Felipe-ri il zan egunean

A zer egiya gure bizmena
lur soill ontan utsa dala!
gaur, eguzki bat dizdizariya,
bigar... ezer ez, itzala.
Orain urte bi geyenaz ere,
auxen da bizitz ergala!
zu ikusita nork esango zun
aiñ azkar ilko ziñala?

Tolosarrak gaur goguan degu
zure onuntz etorrera,
ez da lengoa, ez, orain emen
illotz dagizun sarrera:
orduan pozez erri guztiya
irten zitzaizun bidera,
gaur berriz... nola?, negar-zotiñka
zuregan urbiltzen gera!

Neke luzeaz makurtu gabe
bizirik goi ta garbiro
biotz-barrengo zure lei onak
azaldu ziran argiro;
egintz aundien edeslariak
aitortzen dute pozkiro
nor izan ziñan aurrez etsaya
ikusten zendun aldiro.

Burniyak ezin menderatuta
gudari ernai bizkorra,
eri sumiñak nolabaitere
berez nola dan gogorra
illunpetatik kupira gabe
sarturik bere listorra
il zaitu, baña gaurtik aurrera
izango zera illezkorra.

Zauden obironz ez da gertuko
gudaren oyu larria,
ez da geyago zure zantzoaz
ernaituko sorterria.

Amaitu zera lur ontarako,
t'orain an Goiko zoria
opa dizugun eraz arkirik
zerubanpiztu zaitia.

GUAMO-KO UMANTARI

*Cuba-ko gudaldia zanean egintz aundi batez
bere izena goitutako napartarra da ori*

Nork ez du emen irakurri ta
zeñek ez ondorenian
Muruzabal-en eginkizunaz
senti bere barrunbian
ernaldi bero alaigarri bat
ler egiteko zorian?
Gallenki dezu gaur erakutsi
«Guamo» deritzan tokian
zer izan leiken legoi apatsa
aserretzen dan aldian;
erruti dezu agertu nola
oparotasun aundian
amaren bular osagarriya
edana zeran pakian.
Zu Muru-zabal zeradelarik
muru-me baten atzian
arkitu ziñan lagun batzukin
erasope gogorrian.

Irurogein-bat lagun geyenaz
zeuzkatzun aldamenian
algaindu gabe zeuden ol eta
orma zar biyen tartian;
irurogein-bat gudari zuek,
etsayak... zenbat! aurrian
ixkanbillezko griña sutuaz
jo ta purruka nayian.
Bañan... alperrik; azkar ziraden
inguratu ondorian
il-erituak ez beste guzik
ostera lengo bidian;
alper-alperrik, errai ta zintzo
zu zeunden buruzari an
goiberatzeko asmorik gabe
odolez urtu artian.
Etziñaden zu, ez, Muruzabal
muru-zabal bearrian;
naiko zabala dezu gogoan,
naiko zabal biotzian!

GOITAR

Bizi bedi or jauregi-tarra
kutizia dariyola
osagarritzat ustez dirubak
zernai gauza demaiola;
nik nayago det Alar-en detan
aritz-azpiko txabola,
maitego nere guraso zarrak
landatutako arbola.
Txirula joaz borda gañetik
ardiyak zaitzen nagola
ez du, ez noski jauregi-tarrak
nik ainbat poz senti iñola:
nera tokiya Alar-mendi da,
arena berriz kayola.

BEJONDEIZUTELA!

*Tolosa-ko abeslari sarituai
Irun-go Euskal-Jayetan*

Itz egokiaz bertatik emen
oroimentxo bat apaña
ager nezake baldin baneuzka
itzak gogo detan aña.
Jaso dezuten garait-saria
abestu nai nuke, baña...
biotz planta izanagatik
utsa da nere mingaña.
Bi urte laister izango dira
zuek asi ziñatela
aldapa gogor eta luzean
igotzen tontor aldera;
geroztik erruz gora ta gora
ekiñik beti bezela
gaur bide gutxi darukazute
irixteko gaiñ-gañera;
ia mutillak! beste apur bat,
ez begiratu atzera,

ez derilla bein bat-bakarra-re
amildu zulo-aldera;
zabal zazute Euskal-mendiko
tontor gañean aizera
Irun-dar onak ikusi duten
goi-zapi edo bandera.
Agur tolosar abeslariak,
agur... bejondeizutela!

1903-ko urtean

AITON BATEN ERIOTZA

Betoz... betozkit oroimen zarrak,
nerengandik ez itzuri,
atozte berriz lagun elkarrak,
jardun zaitezte kantari;
ixkanbillezko jolasa gabe
osoro miñtsu nago ni,
nere biotz ta buruan jabe
aldi on bat izan bedi.
Zenbat atsegin, zenbat zorion,
zenbat egun alaigarri,
gaztetasunak ematen dion
lur ontan bizi danari.
Doatsutasun ibilkarria,
urbildu zaitez, etorri,
zure laztantxo leungarria
eman zaidazu gaur neri!

Bañan... autatzen zertako nabill
jolas aien oroimena
jolasa baldin bada gaur eziñ
neregandu litekena!
Zertako dabil leya sutuan
alperrik irudimena
arkitu nairik emen, munduan,
iritxi ez lezakena;
ez ote dakit, ai! zer dagoan
poz-bide oien urrena;
ez alda sartu nere gogoan
aspaldi bear zubena...?
Nagon mendaro, bakar-bidean
iruntsiko det minpena,
malko larriak ixuritzean
lasaituko zait barrena!

Ume zoroa nitzan orduan
ez negon alaitza gabe
gaur berriz penak nere barruan
eztena darabilkite.
Udazkeneko lore maitiak
galtzen diran bezelaxe
larperaturik orri guziak

aizeak banatu arte,
bizitz nastuen ego zakarrak,
il-tokira naramate,
ez dit gogoa betetzen parrak
lenago ziran ainbeste.
Jose,... Manttoni,... nere ondora,
kutun gaxoak, atozte,
emen... albotik ez jun iñora,
maite-maiteak zerate!

Ara seaska, urrean dago,
kulunpatu ninduen,
ori oztu dan baño lenago
aitu da nere kemena;
ain da laburra gure bizia
nola egun motz batena,
amets-aldi bat, auterezia,
ezertxo ez, uts azkena;
garbai darukat umoi ortatik
oyera pozez irtena,
ez det zori bat izan geroztik
len or pozkidaz nubena.
Ai nere ama, ama gaxoa,
ama zan maitetsuena,

seaskatxoan lo... lo... gozoa
ar-erazten ziradena!

Gogoan daukat nola ziraden
goizero egun sentian
ixil-ixillik erdu t'ematen
muxu bat ezpaiñ-tartian;
gogoratzen zait neri gabero
nola bere magalian
doi-doi gozoan geldi-geldiro
begiyak ixten zizkian;
etzait aztuko nola, gajua!
gaizkitu nitzan batian
egon zan oso miñeritua
negarrez aldamenian.
Ondo dakit nik iñor etzala,
iñor ez emen lurrian
ark aña maite nindunik ala
zorion bete-betian.

Gogoz arturik aren bularra,
eder, oparotsuena,
eman oi ziran amak indarra,
eman oi ziran gallena.

Ogei bat urte nitubenian
aldapa danik luzena
irrintz-oyuka lagun artian
igotzen nuben aurrena;
ogei kolpetan ebaitze nuan
aizkoraz pago zallena,
t'egintz oyegaz tontor goituan
ipiñi nuben izena.

Bañan arkaitz bat lenaz izanik,
mutill indartsu, lerdena...
orain ez naiz ni arkaitza, baizik
amildutako lurmena.

Loramendiko erpiñ goitiya:
etzaitut orain ikusten,
euri-lanbro ta odoi nagiya
besterik ez dezu jazten.
Zenbat bider nik ango tontorra,
zenbat bider det igo len,
zenbat alditan zure gandorra
ikusirik zerubaren
argitasunez inguratua
gaindu det ariñ, lenbailen
zeruratzeko itxumendua,...

alper-alperrik nebillen!:
irudi utsa nola zan berez
nere gaztetasunaren
ega zoroaz etzegon errez
nai nuben gauzik irixten.

Oyuka dator negu beltzaren
eraso bildurgarria,
oñazkarra ta tximist ondoren
turmoi-durunba t'aizia;
lañoa dakust mendi gañetan
t'elur-maindire txuria,
laister neroni berdintz orretan
egongo naiz eztalia...
Gaxo darukat, illa biotza,
kopeta izerdiz bustia,
lur-tarra naiz, ta zerabe otza
lurreko sortze guzia.
Ene gogoa...! nora zoazkit
zer det ikusten ordia?
ezurruts-utsak iduri zaizkit
lizarra, pago t'urkia!...

* * *

Atoz neregan Joxe maitia,
atozkit... atoz, Manttoni,
atozte biyak nere bizia
aitu baño len muxu bi
azken-aldiyaz gaur ematera!
atoz, Jose, zu lenbizi,
urbildu zaitetz aldamera...
orlaxen... eultzi, bai... tori!
Orain atoz zu, lore zimela,
atoz laztandutzera ni
gogoan nunbait... an goi aldera
dijoakiot itzuri...
Jaso zaidazu kontuz burua,
idiki leyatill ori,
eguzkiyaren argingurua
arratsa nola dan aurki
Soramendiko bizkar gañetik
nai nuke sartzen ikusi...

* * *

O zer illunde laiotza bean,
zer gereitsu dan ageri!,

antxe bakarrik, mendi gañean...
an dago zerbait uztargi.
Eguzki arek agur egin du,
illunabarra da sarri,
iltzera noa... Manttoni... eldu!,
otza datorkiot eri.
Atoz berriro, atoz nigana
eman deiogun alkarri
laztan luze ta muxutxo bana...
atoz berriro... Man...tto...n...i!

BAZOAZ...!

Pello Mari Ameriketara irten zan egunean

Beraz bazoaz orain emendik
nere lagun zar maitia
sorterriya utzi t'ezagutzera
itxas-arunzko lurdia.
Bañan... zergatik uzten dituzu,
euskaldun omengarria,
zu gabe onik ez duten mendi
zelai eta baserria;
noiz lezateke, nun oiek entzun
emengo koblakaria?
Ez aldakizu len ere zer dan
daramakizun bidia,
t'arantza billa nola zoazen
utzirik lore-tokia?...
Etzaitezela maisu goitiya,
etzaitezela ordia
gugandik orren urruti egon
luzaro beintzat gordia!

Ondo dakigu zenbateraño
jayo zeraden erria
maite dezuan ta zuretzako
berau dala pozgarria;
ongi dakigu nola txoriyak
zapuztu zaion kabia
utzi lezaken antzera gaur zuk
uzten dezula zeria.
Argatik, Pello, lertuko zaizu
zorigaitzez barrunbia
t'argatik oso miñtsu, larriro,
begitatie iturria
dariyozula joango zera
asperen aundiz betia.
Orla,... zuk gero arkitutzean
sapaya zeru t'ur bia
noizbait ikusten baldin badezu
beronen apar txuria
ots ariñ leun batez amilka
maitatzen itxas-ontzia...
nere agur bat an dijoala,
Pello, gogora zaitia.

* * *

Agur-ba, agur, alik laisterren
ostera zu etortzia
nai nuke ziñez arkiturik beiñ
oparotasun guzia.
Agur, artu an lur zikoitz onek
ukatzen dizun saria!

ORDIZIA

Erri ontako abeslariyak eskatu ta idatziak

Agur, agur, Ordizia
erri maiteari,
agur, alai t'argiro
dagon tokiyari;
ainbeste seme jator
eman ditunari
begiramen osoaz
agur, agur beti!

Aurtxo mardul ta zoragarri bat
aitonan belaun gañian
kontu xar polit onak entzuten
atsegiñezko zorian
egon liteken eraz or zaude
Usurbe-ko magalian
guraso zarren erakutsiyak
egiñik pake-pakian.

Goyen jasorik agertzen dira
erramu-sortaz jantziyak
zure semien egintz eder ta
beraien kopet argiyak;
emen lenbizi zabaldu ziran
Urdaneta-ren begiyak,
t'ementxe beste maisu geyago
jayo ta ziran aziyak.

Oyanguren-baserri
untzaz apaindua,
Andres Urdaneta-ren
seaska dontsua:
zuk dakartzu guregan
oroitzaz bildua
seaska dontsu orren
kun-kun ots goxua!

EUSKAL-ERESIA

Abestutzeko

Tontor gallenez inguratua
zauden lur maitagarria
mendi bakoitza balitz bezela
beronen gordelaria;
gizon ernai ta leyal askoen
sorterri kutsu gabia...
lurriñ beroaz orniturikan
euskaldun izan zaitia!

Euskal-mendietako
oyarzun aundiak,
ariñ, altsu, edo maiz
damorrigarriak...
urbildu zaitezte gaur
batera guziak
alai emanik zuek
adierazik!

Zer biotz-esnale dan
sortitz-eresia,
zer alaya mendiko
ots bigun ezta!
Beronegaz litzake
ondona jarria
gaur eskeintzen dizugun
oroimengarria.

Euskal-erriya goitu dezagun
euskera maite degunak,
aitortu lengo zorion eder
berak eman dizkigunak;
nunai arduraz banaturik itz
amari jayo t'entzunak
elkertasunez bizi gaitean
beti-beti euskaldunak.

ILL-BERRI!

Zabala'tar Justo-ri il zan egunean

Baña, zergatik datoz guregan
orlako zorigaiztuak;
nun dira bada gau ondorengo
goiz-argiyen errañuak,
il dan aitonak opa zizkigun
egun berri doatsuak?...
Euskotar danen begietatik
irten bitez itxasuak!

Argidotarra ziñaden, Justo,
aiton zintzo ta leyala
izena bezin *justuba* eta
biotzez ondo *zabala*;
len etzubenak aitortzen du gaur
esagaturikan ala
Euskal-erriko senide jator
guzien aita ziñala.

Naigabepean ibilli zera
larogei ta bost urtian
bizitz-gurutze astun, galanta,
eramanik bizkarrian.
Atsedean zaite, gizagaisoa,
zaude soseguz lurpian
zure semien malko beroaz
aseko zeran tokian!

ODEIAK

Euskal-erriko seme
len oso zintzuak
aiton ospetsu aien
jator garbikuak...
nora, nora zoazte
ain itxumenduak,
nora zaramazte gaur
dezuten goguak?...
Amaitzen ezpadira
bekaitz-erasuak
aritza gartuko du
tximistaren suak!

NOIZ ARTE...?

*Lagun bati Ameriketara
juan bear zuen egunetan*

Umetan gendun oituraz beti
eliz-atze baxterrian
eskolik bazan *piper* egin-da
igari gebillenan
biyok elkarri *opill* gogorak
aikandora muturrian
egiñagatik muzindu gabe
parrez *jaten* geñizkian.
Geroztik ere aunditu eta
oraindañoko guzian
illunkeri bat bakarrik ez dek
izan gu biyon artian.
Ala nik ezer ez nekin garaiz
gaur esan dirakenian
itxasoz joan bear dekela
ill onen emeretzian
abo zabalik iri begira
gelditu nauk ondorian

korapillo bat banu bezela
biotzaren barrenian.
Ongi esaten erreza balitz
ari naizen lan zallian
maitaro goi-goi jasoko iñuket
errenkada bakoitzian;
baña gizonen agertz on guzik
etzeudek jakindurian,
askotan dituk itz politenak
gezurrik aundiyenian;
nere kolkuan zorigaitz-enbat
indarka dabillenan,
i bezelako lagun maitia
urruti dijoanian...
nola jarraitu ixil-ixillik
ezpada negar-arian?...
Amabost egun luzena dala
ur-zelai arro batian
arkituko aiz gora ta bera
apardi sallen gañian;
goyen... utsuna bakar-bakarrik,
itxas ondokaya bian,
euskal-mendirik iñondik ez ta
beti muga bat aurrian.

I berriz antxe beste geyokin
urdinkera zabalian
buru, biotza, gogo t'ardura,
jarririk emen... lurrian.
Bidarunz on bat egin zak eta
urte gutxi barrunbian
etorri ari Tolosaldera
aberastasun aundian.

Agur eta agur, lagun zintzoa,
agur au oroimenian
gorde zak leyal nik bezelaxe
elkar ikusi artian;
agur, ordañak bidal nazkiak
iparraren egalian!:
O, zer atsegin izango detan
ire kantak entzutian!

ORDAÑAK

*Llorente'tar Jose-ri Cuba-tik berak
bialdutako eskutitzaren ordaña*

Zumarditxoan bakar-bakarrik
exerita negoela
zori leun ta gogorrak naste
biotzian nituela;
begiraturik kea banatzen
bizitz labur au bezela
t'arbol gañetik osto bakanak
lurrera zijoazela
zure berri on alaigarriyak
uste gutxina nubela
atsegiñ aundiz bete ninduen
irakurri ta berela.
Ez dakit berriz noiz nezakean
aspertsu egonik ala
orduan ainbat zorion senti
gogoraturik zerala
beti-betiko lagun maitea,
betiko lagun leyala,

nigandik urrun egon oi gatik
alboan zaruzkatana.

Joxe, nik orain esagaturik
zor txiki bat dizuala
alegiñian emen ari naiz
zerbait esan nai detala.

Gogoz eskeintzen dizutan lan au
amaitutzera nuala
baxter ontatik bialtzen dizut
besarkera bat zabala
ordaingarriztat euki dezazun
lagun zar baten laztana.

MENDIKUTE

*Erniyo-ko magalian gaztelu-antzera
dagon mendi-zut aizkor bat*

Zelai-txiki-aldeko
arkaizti batian
Mendikute jayo ta
gallendu zanian
osagarri guziak
bazitun noski an
Erniyon bularreko
itur ugarian
ta sortzez berak zuben
alaitasunian.

Zut-zutik oso goronz
egoki jasua
euskaldunen zaindari
ernai ta zintzua;
berak arrazten digu
oldekai berua
ziñez maitatutzeko
gure lur dontsua
beste geyenak duten
kutsu gabekua.

Milla zortzireun eta
larogein-bat urte
izango da kondaira
egintz onaz bete
zigula geroz aztu
ez gendin ill arte.
Etzuten ez Tiber-ko
arrotz aiek uste
Lartaun ez arkitzerik
eta Lekobide.

Gudalarien mendi
zorrotz ta goitiya,
baso-mutil sendoen
billera-tokiya;
arkaitzak berez duan
iraupen guziya
daukazun gaztelu zar
agitz ta zutiya:
untzez jantzirik zure
oñ eta gerriya...
zu zera Eusko zarren
aintz-gordelariya!

ZORIGAITZA TA POZA

Lagun bati ezkondu zan egunean

Gaur egin zera, lagun leyala
zedorrek nai bezelaxe
aspaldi ontan biotz-barrendik
maite zeindunaren jabe;
ludi ontako atsegin guzik
baita zero ber-berare
oparo gaurtik iritxi eta
doatsuenaz zerade.

Udaberriyan poztutzen zaitu
mendiko lorategiak,
alaitzen ango txorien kankak,
t'an diran egoitz eztiak;
alaz guziyaz beroiek baño
zoriontasun obiak
gaurtik aurrera senti-erazi
lezaizkitzuke Mariak.

Goitzlarien iturri ortan
edana baldin banego
orain jardungo nitzake, Poli,
goitina bañon arego;
baña zuk eta zure emazteak
merezirik askoz geigo
arren! gaur nere mingaiñ traketsa
ixil-ixillikan bego!

Doai gabe naiz t'ez det esango
aurrera beste gauzarik
beti-betiko ezillargia
izan dezazula baizik;
zere onian iya zu ainbat
atsegintasun arturik
oroitz apur au eskeintzen dizut
luma kolkoan bustirik.

Bañan... ez dakit, ez dakit ondo
zer datorkian gogora
pentsaturikan amaitu dala
jolasten giñan denbora;

pena ta poza biyak batian
urbildu zaizkit kolkora:
pena len ainbat orain etorri
etziñezken nere albora;
poza, jakiñik nola zuazen
zeru-tar baten ondora.

OTAÑORI

Bere «Artzai-Mutilla» irakurri ta ondorean

Pello, aspaldi onian
ixillik negoan,
ixillik... baña ez aur bat
amaren kolkuan
egoten dan antzera
lo bete gozuan,
baizik indar gutxi-dun
aitona neguan
legoken bezelaxe
sukalde txokuan
aritz, lizar ta pago
zatiyen onduan.
Baña zerbait bear da
arturik lenguan
zure lore-dun goititz
sorta bat eskuan
bere likurt ezeak
alaitu ninduan.

Begiraturik sortan
txukun ipiñiak
ainbeste krabeliñ ta
alako liliak,
esango nuke, Pello,
beroi en orriak
dirala Maritxu-ren
ezpaiñtxo gorriak
eta Maitagarri-ren
lum'arro txuriak
egoak astinduta
zerutik botiak.

URTE ZAR GAUBEAN

Lagun-arte-ra bildu nitzan ta...

zertzan ango ixkanbilla!:

irrintz, algara, txalo, zalapart,

oyu t'abesti-ots milla,

amildu zala ezan zeikean

gure mundu borobilla.

Aize zakarrak udazkenian

darabilkin orbel-pilla

bezin aldakor asper eziñik

antxe gebiltzan poz billa

noiznai jiraka t'arin besotan

eramanaz neskatiilla

noiznai ustutzen edan ta edan

pitsa zeriyon botilla.

Doakabeak!, ez geñekigun

alako gabots naspilla

sortu zanetik nola zegoen

adar-dun etsai abilla

guri begira zorrotz arturik

eskuban xarde-makilla;

ez gendun uste giñadelarik

eri-ezuruts gaubilla
zoana parrez, parrez obira!
gurturik Abendu-illa...

* * *

Egun-sentiyaz lotan zeudenak
esnatzen argi-eskilla
asi zanean mugituz bere
mingaiñ biribill sotilla,
andik etxera nola bait-ere
bideztu nitzan ixilla,
burua sutan, eta biotza
oso makaldurik, illa.
Goiz illun artan oyeratu-ta
arkiturik aiñ sendilla
damuak esan-erazi zidan:
zintzogo bizi nadilla!

GABON-OTS

*Nere lagun batek idazten ari zen liburuan
abesti-zar antzera ipintzeko
Ameriketatik eskatu ta bidalduak*

Ortun, Ortun, ots alai batez
oiartzen due basoak,
Ortun, Ortun, or dozu Malen,
Lopek ez egin aamoak!
Aren aztarnik ez, ta gastelu-
-zar ordeaz arri-pilloak;
zati sutuen kea dario
lapur gautien zuloak.

Ekaitz indarrez bere
besoetan Malen
Lopek eraman baña
ostera gaur emen.
Basati gaizto arek
lokastu nai arren
Iraurgiko lorea
urbildu da pontzel.

Ojuu, mutillak!, egin
garait-zantsoa,
non da erantzuteko
etsai kolkoa,
non illegorria-ren
likits-orroa?
Olen, Olen, Olen,
Olentzaroa!

BERAZ LAISTER...?

Lagun bati bere ezkontzako egunian

Lagun zar batek esan-da dakit
laister eskontzen zerala
eta zuk dezun emazte-gaya
aingeru pollit bat dala;
atsegiñezko berri on oyek
entzun eta bereala
sinista zazu pozkid'aundiya
petxura sartu zaidala.

Ai, ni-re laixter albanitzake
zeru-goi ortara iyo!;
bañan, au pena! nere biotzak
lanbro garratza dariyo.
Apur bat benik maite nauela
iñortxok emen ezdiyo,
nere itz eder... gezurrezkoak
ezdute nunbait baliyo.

Oraintxe benaz esaten dizut
ezkonduko nitzakela
baldin ezkontza izango balitz
txepetx-kabiya bezela;
ondo dakigu txori txiki au
kabira jun ta berela
zulo bat iñork isten badiyo
bestetik irten leikela.

Baña gauz oiek urruti xamar
utzirik alde batera
itz-errenkada politaguaz
bete nai nuke papera;
ziñez t'ajolaz lan au arturik
utsegin bat gora-bera
aldetan beziñ ondona zerbait
nuan adieraztera.

Garai onian arkitu dezu
iturri gozo biguna
amoriyozko intzez kolkua
ongi beteko dizuna;
t'aundiya izanik beronek zugaran
senti dun maitetasuna
ez da gutxigo iñolaz ere
berari zuk diyoizuna.

Guziok emen igaro bear
degun aldapa gogorra
oziñ ta leiza-zuloz betea
dagon bide zail txigorra
baldarkerizko oinkada txar bat
iñoiz egin gabe, orra,
igo ta noizbait iritxi dezu
doatsuenen tontorra.

AGUR

Abestutzeko

I

Agur tontorrak, agur zelayak,
agur baso gereitsuak,
baserri-txuri, ola-zar maite,
ibai t'erreka zuluak!

Agur amatxo, eulsi lepotik,
estutu ongi besuak,
nere ezpañetan lertu bitez gaur
dariyozkatzun malkuak!

II

Agur, agur, banoa
sorterritik urrun,
banoa utzirik emen
orrenbeste lagun!
Agur!, baña... noiz arte,
nork daki noiz ta nun
ostera berriz alkar
ikusiko degun...?
Nere lagun maiteak,
agur, agur, agur!

URRUNGAITZA

Ameriketan idatziak

Gau-erdiya da; ezeren otsik
ez dabill nagon tokian,
itxasoa ta lurra lo daude...
logiro arnetsgarrian.
Amets, amets!... ez derizkiyot
orain esna nagonian
bezin eztiro al nezakenik
egin begiyak ixtian.
Izar, illargi, aize ta beste
leunkai onak batian
osatu dira maitagarrigo
ezin litezken zorian.
Txori gaxo bat orla paketsu
arki naizen bitartian
bere negarrak arindu nayaz
nere kupitasunian
arnoriyozko penak kantatzen
ari zait aldamenian.
Gau ixill eder zoragarriya:

ain girotsu zaudenian...
zer misterioyo gordetzen dira
zure kolko pozgarrian?;
zer dira berriz gordetzen, Jauna,
zer eskutamen aundi, an...
egunez baño bertago dagon
zeru garbi zabalian?
Lur ontan iñoiz izan nezaken
aldirik egokian,
orain, biotz ta begirakuna
jasorik dauzkatania,
oroitz ugari piztutzen dira
izar txuri bakoitzian.
Izar politak, zuek zerate
pozez bizi nitzanian
ikusitako argi ber-berak
Euskal-erriyen gañian;
zuek zerate andik urruti
narabillen garayian
laguntzallerik oben-obenak
nere bakartasunian...

* * *

O, zenbat oroitzen diran
nere biotz barrenian
iñoren ots ta karraxi latzik
entzuten ez dan gaubian!

Habana-n 1904-ko urtean

URRUTI!

*Pello-ri bere «Amatxo laztana»
irakurri ta ondorean*

Zure bertsotan gogo guziya
neukala bart arratsian
oyeratu ta loak maitaro
laztandu nindubengan
amets alayen indar gozoaz
laister zurekin batian
arkitu nitzan pozkidaturik
«Amatxo»ren magalian.

Bañan ametsak dakarren poza
izanik aiñ igeskorra,
izanik aren ondorengua
egi latz oso gogorra,
esnatu naizen aldi beretik
negar saminez, ai! orra,
nola ordaintzen ari naizen gaur
Amari diotan zorra.

Ego labur-dun txorikumeak
bere kabiya bezela
nik ere noizbait aldi txoroaz
sezka bigun epela
utzi nuan ta, gero... nork esan
emengo bizitz ergela
amari deika aiñ errukarri
igaro bear nubela?

Emen ikusten diran gauz asko
alajak izan litezke,
alajak emen goi-urdiña ta
ugarte pollit au ere;
bañan oparo zero ta lurra
naiz parrez arkitu, nere
biotz gaxua oien tartian...
illun dago, doakabe.

Ta zaill izanik arunz joatia
berriz maite arengana
ez dakit zer dan eziñ orregaz
petxura sartu zaidana;
alaz guztiyaz zerbaiten poza
iritxi leike nigana

baldin zuk egin albazenduke
nik orain ezin detana.
Zoaz, Pello, zu, besarkatzera
zai dagon Ama laztana!

Habana-n 1906-ko urtean

ARRATS-ALDEAN

Jeisten ari da geldi-geldiro...
jeisten eguzki sutua,
zeruba mugan gorrixta dago,
erdi-lotan itxasua;
ur-ontzi bat an azken aldeko
arrayan orain sartua
eskutatzen da pixkabanaka...
Donostira ote dijua...?

Habana-an 1901-ko urtean

BAKAR-EGOITZA

Arunz, urruti begirakuna
ipiñirik itxasoan
Etiskal-erriko gauzetan amets
egiñik alai negoan.
Baña... bat batez illuntasuna
sortu zait orain kolkoan,
aldi larriya!, negargarrizko
oroitz bat daukat gogoan!

Habana-a 1905-ko urtean

MARITXO!

Elosegi'tar Maritxori, ill zanean

Nun da Maritxo...?; apaingarriztat
eranian dute betiko-Urira,
ez izan nunbait ain egokia
aingeruentzat gure lurbira.
Ill da Maritxo! Bere begien
urdiñtasunak itzali dira;
emen itzali, bañan... An piztu,
ara zer alai!, goronz begira!...
zeruba lendik zegoan baño
urdiñagoa gaur ageri da!

1905-ko urtean

BEAZUN TANTOAK

Ameriketan idatziak

I

Euskal-erriya urruti dago,
t'urruti gazte denbora;
oroitz maiteak, zertan zatozte
gau t'egun nere gogora?

II

Agur Erniyo, agur Zelatun,
agur, agur Mendikute,
alperrik orain amets-egoak
zuengana naramate!

III

Len bizi neukan irudimena,
alai ta bero biotza,
orain... buruan, sormiña daukat,
kolkoan berriz izotza.

IV

Galdetzen dute zergatik nagon
aiñ bakar mutill-zarturik;
ez du txoriyak iñoiz egiten
elur gañean kabirik!

V

Oso maitetsu nerekin parrez
zegona orain punttuan...
ara zer triste, begira nola
ixil-ixillik dagan:
ai! nere maite zoragarriyak
nor ote dauka goguan...?

VI

Amoriyozko erle batek beiñ
-ezdetsu nai esan izena-
lenengo aldiz ikutu ziran
eztiro biotz-barrena;
zorigaiztoan!; ez nuben uste
neretzat orren zekena
nik aiñ oparo maitatu eta
izango zanik azkena.
Gaur erle polit aren ordeaz

errukirik ez dubena
biotz nerean zorrotz darabill
listor beltzaren eztena.

VII

Ill eta gero beti lurpean
egon bearko detala
gogoraturik erne zait oso
kezka txar baten ikara;
utsa litzake nere begiyak
itxi eta beriala
zentzurik geigo izango ezpanu;
baña... lur otzian ala
bildur naiz egon ote niteken
ni neronek dakiala.
Ez, ez, gerora sinistu nai det
bizitz ohea badala!

VIII

Ama gaxoa nere galdezka
mundutik zeru garbira
azken-laztana nik eman gabe
igo zala bi urte dira.
Ene!... zer illun arkitzen detan

umezurtzaren lurbira;
argatik nabill itxuen eraz
beti zerura begira!

AMERIKA

New-York-en negoziak idatziak

Euskal-erriko baxtar maitetik
Yanki-tar oien aldera
zorigaiztoan etorri nitzan
ez dakit zer egitera;
obe nuala derizkiyot nik
beste geyagon antzera
iritxi eta berialaxe
jiratu banitz ostera.

Uste txoro bat izanik eta
ametsa munduko dena
au da gizonak egin lezaken
ametsikan ametsena;
gogo beroak demaigun egaz
iritxi nai gendukena
gezur pollit bat besterik ez da,
utsa gure sinismena.

Urruti dauden gauz aiek beti
intxaurren alien modura
bakan izanik artzen oi dute
pilla galantan itxura;
Ameriketako zorion guzik,
Ameriketako au t'ura,
gero... ezer ez bertaratzian
ainbeste gauz dan lekura.

Lotsagarritzko uztarripen
goiberaturik buruba
lur ontan inork ezin lezake
atera bizimoduba;
alper-alperrik naiko du batek
lanez osatu diruba
baldin ezpada atzapar eta
moko zorrotz-dun miruba.

Beren aukeraz egiña izanik
oien neurri-gai dana
ara legetzat oiturak men
ipiñi-ta darukana:
*«eman garayan, arra bat eskas,
artzeko danian, kana,*

*etxeko gauzak beretzat eta
auzokuak erdibana».*

Baserri-txakur goseti batek
eskean dabillenari
gogor ekiten diyon bezela
oiek ere gu-tarra-ri
bildur izanik zerbait kentzera
ote datorren berari
naiz eskalea ez izan arren
erasotzen diyo sarri.

Ez det esan nai Ameriketean
ez dala beste lekurik
iya bat bere lurrean beziñ
doatsu bizi leikenik;
Mexico, Cuba t'Argentina-ko
zelai aunditan oraindik
bertakoentzat ez dago gaizki
itzegiteko biderik.

Gazteak: baldin zeren buruba
maite badezute zerbait
etzaitzeltela onuntz etorri,

zuazte berago al bait;
emen ainbat itz gezurrezko ta
emen aña «*O, yes, olrait*»
entzun gabe an zuen sariya
artuko dezute noiz bait.

AIZAK

*Etxeberria'tar Pellori Buenos-Aites-tik
Habana-ra berak bidaldutako eskutitza
arto nubenean eman niyon erantzuna*

Arunz t'onuntz zer nabillen eta
zer bizitza daramatan?:
galdera zall au egiten diak
azkenengo ire *kartan*.
Bai-altzekiat neronek ere
nagon lekuraño zertan
etorri nitzan bizitz ohea
utzirik lur maite artan?

Amets-bidetik naramanian
aruntz gogoen indarrak
oroitz-egotan urbil zaizkiak
lengoko denbora zarrak;
gogoratzen nauk bada... noiz aztu?
biyok eta Labaur-tarrak
arratsaldero Joxe-n etxian
egiten giñuzen parrak.

Andik irtenda nik etzekiat
nolabait ala bearrak
onuntz ekarri ninduan edo
nere buruzbide txarrak.
Ai, jakiñ banu!; baña gaur zertan
estutu ortz t'atzaparrak...?;
tipula zar bat ez dik baliyo
oraingo nere negarrak.

Mitxirrika bat xalapartaka
argira nola dijuan
bere burua kixkaltzeraño
gar politen inguruan
ala, txoruak! etorkizun bat
iritxi nairik munduan
gizon geyenak ibiltzen gaituk
mitxirrikaren moduan.

Ni zer nabillen jakin nai al dek?

Ara: lur au borobilla
ote dan zeukat nere buruban
izugarrizko naspilla.

Ta... bazekiat i jun eitzala
-beti izan aiz abilla-
Iparragirre-k or utzitako
zaku-dirubaren billa

OFELI

Oroitz-idazti (album) batean ipiñiak

Cuba deritzaion lur
ontara pozgarri
goiko urdintasuna
alai zan ixuri;
zerutik itxasora
aingerutxo'n bati
eroritako lore
sorta bat diruri.

Eta guzien gañez
erregiñ antzera
lorerik bikaiñ eta
maitena zu zera.

Emengo lore bizi
aratz, egokiak,
zisne bat beziñ txuri
liraiñ ta tentiak,...
zuek zerate gure
biotzen jabiak,
zuek amets-lorien
aizpa zerutiak.

Baña guzien buru
erregiñ antzera
lorerik bikañena
Ofeli, zu zera.

EZTILLARGI

Lagun bati ezkondu zanean

Jeiki ta laister berri-on bat gaur
goizean eman dirate
esanaz nola egiten zeran
zeru puska baten jabe;
bejondeizula!; ez det egon nai
ixillik aitortu gabe
zenbateraño alaitu naizen
jakin-da berialaxe.

Ez det ikusi, gordea dago,
zure maitetxo pontzela
euskal-basotan landare batzuk
egoten diran antzera;
bañan usayaz lore gorde bat
ezagutzen dan bezela
igartzen diot ikusi gabe
zer izan liteken bera.

Biotz on batek ezin lezake
maita bere diñ ez danik
eta lur ontan ez da zuk baño
leyalagua dubenik.

Orrengatikan opa dizuet
nerearen bar-barrendik
eztillargi on betea izan
dezazuela gaurtandik.

MAITARO

Antzeti (retrato) batean idatziak

Nere jakinde sollak
zure oroimenian
zer ipiñi lezake
aiñ leku txikian?
Argatik au esaten
ari naizenian
luma dar-dar dabilkit
antzeti gañian.
Egin dezazu kontu
irakurritzian
nere biotz-mugida
guziyak batian
zugan dijoazela
dar-dar bakoitzian.

MARIARI

Album batean idatziak

Maria!... Izen au entzun
eta beriala
jardun bedi biotza,
ixildu mingaña.
«Maria»,... itz gozoa!
izen bat ez baña
otoitz emeki, leun,
zerutiena da.

Izar batek bezela
ozgarbi danean
egiten du Maria-k
argi bere etxean;
izar arek jarkoya
du goi-urdiñean,
Mariak senarraren
biotz barrenean.

Erbeste-bean izan
liteken pozaldi
guziya eman deizula
Goiko-Jaunak zuri;
aingerutxo tartean
azaldurik aurki
amarik doatsuna
ager zaite beti.

Habana-n 1902-ko urtean

OZ-GIRO

Gaur illargitsu batian

Zer da sortitza, zer gure soña,
zer gogo t'irudimena;
nola ta nundik dator gizona,
nora dijoa, zer gera?
Ozgarbi eder zoragarriya!:
zure bitartez lurrera
betor... betorkit biotz gaxoen
pozgarri dan aditzera,
entzun gau ixill ontan egiten
ari naizen galdeera!...

* * *

O, mutu dago; baña zer aundi
an goiko eskutamena!

ZORI MAKURRA!

*Ameriketan egondako
euskaldun baten etorrera*

I

Irten nitzala amabost urte
gutxiyen izango dira
etorkizunak deiturik itxas
arunzko mundu berrira.
Amabost urte!; geroztik zenbat
aldiz nere sorterrira
gabero lotan ametsen bidez
iritxitako alderdira
urrungaitzaren leloaz andik
egon ote naiz begira!
Ai, alakotan amets-egoak
lumaz jantziko balira!

Bizitz makurra dagonarentzat
zelaundi gorri batean
onek zer eman zai luzetzirik
ango bakartasunean.

Goyen, eguzki kiskalgarriya,
itzaltxo bat ere ez bean,
gaztañ, aritz ta pagoen orde
zuaitz igar bat aurrean
Malko tantoak lore biyurtu
albalitezke lurrean...

O, zuaitz bakar maitagarriya,
Ceiba zarra, zure oñean
nere amari eskeintzeko, zer
lore-sorta negikean!

Nekazaritzak naiko lanbide
eman arren gizonari
urte txar batek beste bat ona
ondoren badakar noski.

Etsipen gaiztoz iñoztu gabe
itxogiten dakinari
Goiko-Jaunaren kupitasunak
laguntza demaio beti.
Sinismen onek indartu eta
ekiñik gogoz lanari
azkenerako alor zallaren
emaitzaz ordaiñ ugari
jasorik noizbait arkitu nuben

bear ainbat osagarri.

Ala goiz batez zeru-sapaya
oztadarrez apaindurik
bere uztai-petik igarotzeko
Jainkoak ipiñi balit
beziñ egoki t'adikor ango
marbollean ikusirik...
sortu zitzaidan poz ura nola
adirazo nezake nik?
Uztai ark margo ainbat erridi
euskel-abendak izanik,
oroitz ederrez beste uztargi bat
nere gogoan pizturik,
burua makur baña biotza
zerutaraño jatorik
esker-otoitzak egin-da gero
ostera lengo bidetik
onuntz aldera biurtu nitzan
alaitasunez beterik.

Emengo muga noiz agertu zai
ontziyan aurreko ertzetik
itxasoaren urrunditz artan

begirakuna josirik
netorren garaiz nere buruan
etzebillen beste gauzik
len egindako ametsen gai zan
sorterri maitea baizik!
Noizbait iritxi ta lur oni muñ
ematez asper eziñik
naikunde beroz agur negion
agur! biotz bar-barrendik.

* * *

Baña... poz ura, zer igeskorra!;
esandako eraz andik
etorri t'emen gaur dakustana...!
ez det sinisten oraindik!

||

Nun dira nere lagon zar aiek,
nun dira emengo jolas garbiak;
nun dira gaur, min, erbest'aldean
gabero neuzkan poz-irudiak

t'esnatze garaiz ixuritako
malko samiñen ordaiñgarriak?
Arrotz ote naiz lur ontan ere?
Nora biurtu nere begiak?
Aberats nator baña dirutsez
eziñ osatu lengo zoriak!

Ara nun dauden arizti, soro,
borda, baserri txuri-txuriak,
ibai, osiñ-beltz, errot, ola zar
jauregi-orma untzez jantziak;
emen daude nik umetan *piper*
egin-da utzirik eskol-aldiak
biyurrikeriz gau-eskill arte
jolasten giñan bazter maitiak:
udare-baratz, igari-leku,
txori-muño ta kilker-tokiak;
emen zut-zutik len bezin goitar
ikusten ditut Euskal-mendiak,
baña nere gaiñ amilka datoz
asperen batez oroitz guziak!

Nun ote nago? Nere belarri
zuloak euskal-itx jator zale

ernai daruzkat bañan oraindik
ez det, ez, entzun bat-bakarra-re;
emengo zori t'aztar geyenak
etsai dirala esan nezake.
Aldi latz ontan latzena gero
zetorkidanik oartu gabe
jayot-etxeronz urbildu naiz ta...
o! zer gerta zait; ama! nun zaude?
Erantztm mutu betillunkorra
besterik ez an! Geroztik nere
zentzu nastuen irudipenez
biotz-mugira larrien mende
ill zan amaren galdezka nabill
bordarik-borda, aterik-ate;
ta nere leyaz errukiturik
«ero gaxua!» batzuk diyote...

* * *

Etxe-inguruko pagoen orri
bakanak orain udazkenean
aizeak jo ta mitxirrik illen
antzera zurbil datozenean
txantxangorri bat ni beziñ eri

adar billuztu baten gañean
kantari dakust maitaro bere
kabi sollaren aldamenen.
Txori gaxua, etzaite ixildu;
biyok eretsu jardun gaitean;
doakabe naiz, ta zu bezela
nere barrenge negu beltzean
zorigaitzaren txantxangorriya
negarrez dabill arantz tartean!

BOINA BIAR

*Elosegi-tarren boina-olako
oroitz-idaztian ipiñiak*

Gogoratze naiz nola negarrez
marruka lertu nayian
ume denboran egon nitzan ni
igande zan goiz batian
boinaren orde z amak ginballa
jar-arazi ziranian.

PAR-GOITITZAK

-Tolosarkerik-

MARITXU

Ai, Maritxu, nik senti detana
ezin aitortu, auxen da lana!;
itz bat-bakarrik
legun xamarrik
ez det asmatzen, ez det iñundik.

Orrengatikan etzaitzezela
ipiñi gorri ginga bezela;
izar argiya
maitagarriya
barkatu nere trakeskeriya.

Aiñ umilla zu gaur ikusirik
maite nazula derizkiyot nik;
argatik beera,
paret aldera
begira lotsaz egon oi zera.

Nere panposa, nere kuttuna,
nere gorringo eztiya-duna
ez det uste nik
iñortxo danik
nere laurden bat maite zaitunik.

Nola nai dezu ez maitatzia
egarri dagon batek ur-mia;
nola nai dezu
nola Maritxu,
ez izatia nik iturri zu?

Soseguz egon nai arren eziñ,
biotza daukat zuregan *pil-pil*,
barren gaxua
oso sutua
antsi luzeaz urtzen dijua.

Baña zergatik, nere aingeruba,
ez dezu altxa nai begiratuba?;
etzaitzela
egon orrela,
penaz ilko naiz laister bestela.

Ez aldirazu zerbait esaten
entzun-gogoaz lertu baño len?

Nere Maritxu,
itz bat egizu,
asnas apur bat eman zaidazu!

Auxen da poza!, begiratzen dit,
partxo bat... ara, berriz egiñik...

maite-maitia,
beraz neria
izango zera...? -Uf, al'obia!

BETI MUTIL ZAR!

Manttoni, orain... nola dan biyok
bakarrik gauden orduba
gauza bat neri zuk entzutia
ez da noski pekatuba.

Bai, ara... izango da bost urte
edo seyen inguruba
zureganako amoriyuaz
nabilela zoratuba.

Aldi prankotan au esateko
len egon naiz tentatuba,
bañan... ainbeste nai dizut eta
ain det jeniyo lotuba!

Barkatu baldin zuregan ongi
ez banator bireztuba
t'izket onek diñ ezpada nere
mingaiñ latz erdi mutuba;
bañan aurrera ezin liteke
izan geigo luzatuba
ixill-egoitzak gaur arteraño
eman diran inpernuba.

Sei urte oitan ala zu gabe

daukantan bizimoduba
neretzat illun, oso beltza da,
gauza triste bat munduba.
Arren! ekatsu itz erdi batez
sendagai dan ukenduba;
laister legoke zorigaitz oien
beazun dena kenduba
baldin zuk artu nai bazenduke,
erregiñ goitik sortuba!
biotz nerian zuretzat dagon
amoriyozko tronuba.
Ez arki lotsaz, esan, Manttoni,
daukazun pentsamentuba,
ez egon bada orren ixillik,
ez jetxi begiratuba;
partxo batekin agertu zazu
uztai gorriz apainduba
ortz-errenkada fiñ bakoitzaren
koska pollit elurtuba;
mugi dezazu «bai» esateko
mugitu, nere aingeruba,
ezpañen ordez aboan dezun
anpolai erdibituba.
Esan, zai nago; entzun, maitia,

gaxo baten erreguba;
kupitu zaitez edo bestela
ilko det nere buruba!

Dudan al zaude?, baña... zergatik

Manttoni bedeinkatuba...?

-Auxen da mutil koipejariyo,

auxen da mutil kaikuba!

KATTALIÑ

Goizero dator buruban aixa
jasorik ator edo saskiya
anima zintzo garbi-garbidun
mirabe alai muxu-gorriya,
gogoz euzkotar, soñaz mardula,
ezin ta geigo zoragarriya,
aukeratu-ta Jainkoak onuntz
bidaldu zigun zero-zatiya.

Ez al dezute entzun beñere
zein dan orlako neska mordua;
ez al dezute iñoiz ikusi
eguzki orren goiz-errañua?...
-Ezetz? -Jakingo zendueke, bai,
nor dan Kattaliñ Berrobikua
zuek artu izan bazendute gaur
neri eman diran matrallekua.

ARDUAREN INDARRAK

Xanko ta Pipas lengo
igande gaubian
txiki erdin-bat geigo
edan ondorian
aupa!-ka zijoazen
etxera bidian.
Alako batez berak
uste etzutela
aldemenetik pasa
zitzaioten *trena*
amorratua dagon
legoi bat bezela.
Ujuju! egiñikan
trena-ri lenbizi
eta gero erronkaz
iru-lau irrintzi
galde au egin ziyon
Xanko-k lagunari:
-Aizak, emen pasa dan
astaputz txar ori
iñork bultzatzen ez-da

zerek daramaki?:

-Ur bero irakiñak

-Urak? arrayua!

(diyo Xanko-k trabeska

egiñaz pausua),

bizkorragua ukek,

bai ala Jainkua!

uran ordez baluke

paziyen ardua.

EGUN-SENTIKO POZAK

O, zer gauz ederra dan
goizean goizetik
udaran jeiki eta
makill bat arturik
mendiyan ematia
jiratxo bat benik;
ezta munduan izan
ez orain t'ez lendik
orrek demaigun baño
poz aundiyagorik!
Ipar-aize leuna
likurtaz beterik
gure kolkora dator
lorien tartetik;
baxtar guziyak daude
intzez apaindurik,
urdiñ-urdiñ zeruba,
pipirrika txorik,
eguzkia-re parrez
Izazkun-gañetik;
maindire bat bezela

goronz arroturik
lañu txuri goiztarra
erreka zulotik;
jolasean amilka
iturritxo garbik,
emen arros pollitak
an krabeliñ gorrik,
nunai zori ona ta...
txar bat ez iñundik.
Onezkero gauz oiek
ikusi nitun nik
baldin ezpalirake
-t'ez det beste penik-
ni jekitzeko izango
gutxinaz amabik.

KIRTENKERIK

Emakume txaldan bat
Zerkauzi kalean
txanponik gabe zerbait
erosi nayakan
inguratu zitzaion
amezketar bati
esanaz: gazta txar au
zenbatean neri
ipiñiko dirazu
libra bat artzera?
-Lauterdiyan.

-Iruban

konporme altzera?;
t'ez du gañera legez
ainbeste baliyo,
gezalaren tantoa
nunaitik dariyo;
ara, beste onetxek
dauka zar itxura,
merke bada eraman
zaidazu pixura.

Ala baserritarra
jiratu zanian
gazta pisatu eta
saltzeko ustian;
nun arek, zas! lapurtu
diyon bat ustela
gabirayak ollanda
lezaken bezela.
Bañan au ikusirik
Alar-mendikuak
-begiratu zorrotza
duben arranuak-
aserreturik oso,
bi milla kapusai!
bertan zuben andria
jo ta puskatu nai.
Ontan, eldu da *Kirten*
urizai bizkorra
dardar-ka mugiturik
eskuban zigorra;
zegokion galdera
egin ondorian
ala diyo *Kirten*-ek
esan gogorrian:

-Zuk ostu diyozula
beraz oni gazta?
-Ez, jauna, gezurra da!...
-Ixo, ixo... basta!;
agertu zaizkazu
alik laxterrena
mantala, kolkua ta
saskiyan barrena,
t'orduan esango det
kulparik gabia
zu ote zeran edo
gaztaren jabia.-
Au egiñ-arazi ta
ikusirik ongi
gaztarikan etzala
iñondik ageri
jardun da gure *Kirten*
nolabaitekua
lapurrari ematen
arrazoi osua.
Bañan amezketarra
gogoraturikan
ote zuben botia
gazta saskitikan,

begiratzen asirik
nun alki tartian
ikusi duen, eta
bere pozaldian
ara! -diyo jabeak
zeladoriari-
ara nun dagon gazta
lapurtuba neri;
auxen bera da jauna,
auxen, bai, arduna,...
-Berriz?; alper-alperrik
da zure jarduna.
-Baña zer esaten du
jauna gaur bedorrek,
arrazoi darukala
pisti gose orrek?
Nola liteke bada,
nolatan ordia,
emen zegoan gazta
or arkitutzia;
nork eraman du maitik
beste alderdira?
-Ori? -diyo *Kirten*-ek
gaztari begira-

ori, onek ez baña...

-Zeñek bada?... tira!

-Arrak eraman dute
alkiyen azpira.

NEURRI EGOKIYA

Esakera zarretik

Lukanbiyo-k agindu
t'argiñ bat Tolosa-n
astoentzat ur-aska
egiten ari zan.

Baña lan au azkendu
zuenian iya
aztu egin zitzaion
aren neurriya.

Lukanbiyo ark ori
jakin zubenian
joan zan beregana
ta lipar batian
erabaki zun gauza
esanaz: -Aizazu,
aska nere neurriz
ipiñi dezazu,
t'etzait iduri ala
okertasunikan

biatz batenik ere
izango danikan
-Jauna barkatu bezait,
bedorren astua
ezta besteak diran
baño aundigua.
-Bai, bai, ondo dago, ta
gutxi gora-bera
igo dezazu nere
gerridan parera;
begira zer eroso,
ara zer egoki
lurretik ur-askara
irixten naizen ni:
eta nere tokiyan
dudarikan gabe
edozeiñ asto errez
iritxi liteke.

PATXI BEGIBAKARRA TA KONKOR JIBOSUA ZIRI-JARDUNA

Esakera zarretik

Patxi-k lengo batian
Konkor ikusirik
goiz-txintako zorian
irtetzen etxetik
onla jardun zitzaion
zirikatu nairik:
-Aizak Konkor, ez alde
nekian bildurrik?
karga-pean asteko
goitzxo dek oraindik.
T'arek diyo: -Bai noski,
goiz izan bear dik,
oso goiz bada Patxi,
ez dekenian ik
idiki ganbarako
leyo bat besterik.

SIMON ETA PELLO

ASTAKERIA

Esakera zarretik

Beraz bazuaz Anton

Tolosa-bidian?:

-Bai, begira, asto bat
erosteko ustian.-

Ta diyo Pellok ori
entzun zubenian:

-An ikusiko nazu
gaur arratsaldian.

GALTZA BERRIAK

Esakera zarretik

Aiton gizagaiso bat
zerbaiten eskian
Prakax-ek ikusirik
otzak iya illian
galtza zar batzuk eman
zizkan bein batian
esanaz: -Tori eta
galtz oiek *kasikun*
estrañatu gabiak
dira oraindikan,
ez ditut ipiñi bi
aldiz besterikan.
-Bi aldiz?

-Bai, aitona,
bi dider bakarrik
jantziko ziran oiek
egiñ ezkeroztik,
t'ezpadu sinixtu nai
au egiya danik,

ara, nola liteken
esango diyot nik:
galtz oiek lendabizi
jantzi nitunian
ez nituen soñetik
kendu bost urtian,
eta gerora berriz
bigarren aldian
ibilli ditut beste
sei edo zazpian.

GORA BIOTZAK!

Donostiya erre zanetik eun urte buru

*Donostiya-n 1913-ko Uzta-n izandako
batzaldiyan lenbiziko sariya irabaziya*

I

Errudun gaxo batek lezaken
eraz jesorik biotz nerean
auzpez nik orain eskatzen dizut,
zeru ta lurditz onen jabea,
goitizlari on eskerdunari
demaiozuku argibidea.
Betor, betorkit sapai urdingo
asnas illezkor laguntzalea,
otoitz ordañez erantzun ori
bigal zaidazu, Jaun Egillea!
Lañu goiztarrez oi dan bezela
goronz banatzen likurt ezea
eresi leunaz jaso nai nuke
gizaldi baten oroitza maitea.

Mendi zut, itxas, osiñ beltz, itur,
arizti, saroi t'emengo beste
sortitz oroen almen gordeak...
ernaldi batez mugi zaitetze;
jardun, eta lei omengarrien
alaitasunaz itz oiek bete!
Goronz biotzak; jai eder ontan
lengo gau illun, lengo naigabe
larrien orde zori guziyak
berdin gabeko poza dakarte!
Indar-ba, gogoz mendi-kolkoak,
jardun oyarka ler egin arte,
t'omen-ots oiek nere muñetan
irudi-garra piztu bezate!

II

Poztu gintezke, bañan ez dator
poz au min gabe pozkid'ostean,
malko larrien gai samiña du
jai aundi onek bere sortzean.
Bizitz osoen iraupenagaz

oroituko da gure lurrean
gaur eun urte gertatu zana
nagusi zegon uri xarrean.
Egintz makurra!; nork ez iduki
gogo ta biotz bar-barrean;
nork ez oartu laiozgarritzko
ondamen ura gaurko egunean?
Iñor t'ezeren kezka txar gabe
zeudelarik lo bete-betean
turmoi-eztanda bezin ots gogor
durduritsu bat gau illunean
entzun ondoren erritar aiek
arkitu ziran ustekabean
lagun ez bañan erasotzeko
griña zekarten etsai tartean;
t'etsaikeria gau artan ala
orro naspillaz ari zanean
utsun beltzetik sortze gaizto'n bat
irauli zala esan zeikean.
Ordu samiñak, ordu luzeak...!
Ta zer itxaron era batean
baldin bazeuden zeru ta lurra?
Noralde bat nun? Goi aserrean
danbateko latz izugarriak;
laido t'ilkintza baizik ez bean!

Oldartze bidez, jo ta burruka,
erdu zanetik etsai-jazarra,
anai gureak zer doakabe!
itxumusturik an il bearra.
Ojuka lertzen alkarren billa;
aztar onik ez; gud'otsabarra
belarrondoan, t'iñoiz antsizko
erantzun eri bakar-bakarra!
Ama gaxoak umeai deika
beren karraxi ta deadarra
egin aldiro... bertan gaubaren
errai beltzetik lezaundi-tarra
sortu liteken eraz irtenda
an zetorkien gudari-tzarra
odol iturri biurtu zale
aurtxoen askai zegon bularra.
Ergal, gago, ta seinduen aldez
azkortu arren gazte zangarra...
alper-alperrik!, eskutsik eziñ,
eziñ osatu besoko indarra.
Goibel alderontz ikaragarri
gallendurikan sua ta garra
zati gorien labe zan, laister

Gaztelupe-ko Donosti zarra,
t'irakiñezko zurrunbilloaz
gainka zebillen itxas-aparra.
Gogamendurik arratz artako
sutori bizi t'illundenarra,
eriotz-ardall, istillu gorri,
ango zorigaitz t'ango negarra...
ez dakit, ez, nik zenbateraño
madarikatu guda-zakarra!

Jaun leyal batzuk izanik buru,
laguntzemalle gure Goikoa,
begiyak lauso, asnasa larri,
txinpart-arrotze t'arerioa
zegon aldetik irten zan estu
taldetxo bakan gizagajoa.
Bizigaindu soill errukarriak
igarotako aldatz aroa,
nork adirazi...? o! mutu bego,
bego sor nere itz-arazoa,
ango nekien esangarritzat
egokigo da negar tantoa.
Eriotzaren itzal astuna
berekin zeukan arrats gaiztoa

noizbait arindu t'egun berriyak
zekarren garaiz bezte giroa
nabaitu zuen zubietako
Aizpuru-tarren baserritxo.
Etxe kondaira'r ospetsu artan
bildu ziran, ta beren gogoan
an indartu zan txit agitz urte
geien zituan aiton zintzoa
jardun zanean esanaz: -«Arren!
il diranentzat otoitz beroa
egin lenbizi; gero kementsu
osaturikan degun asmoa
errautsetatik uri berri bat
politez len zan baño aregoa
jaso zagun ta geron egintzaz
alaitu bedi gure kolkoa».
Iritzi oni beste lagunak
bertan emanik baimen osoa
egun ark dakar Donostiyaren
etorkizun goi-goienekoa.
-Zaindari leyal maite-maiteak:
nere biotzak daukan naigoa
beteko badet sapai urdiñdik
bertena dagon Euskal-basoa

gai billa igaro t'ondoren pozaz
ezti dariyon oroitz gozoa
itz apur oien bidez jatorik
eskeñitzera gogotsu noa!
Agur, agur Jaun Argidotarrak
entzun agurka lur t'itxaso,
sort'ots onegaz beti-betiko
urrundu bedi guda-zantzoa!

III

Ua Basojaun, aztandu ari!
ez dek iretzat Euskal-erria,
onek ez dik nai entzun geyago
algara likits izugarria.
Alde-ba ernendik; leitza zuloan
bego biraudun orrolaria;
alde lenbailen, erdu zaigu-ta
Maitagarri-ren goit'eresia!
Lurditz osoan banatzeraño
berri-onaren pozezko aria
ega bizkorrez txit gallen, aisa
jatorik izen omengarria

mendirik-mendi, ibarrik-ibar
aupa!-ka dabil oiartz aundia;
t'oiartz ori da gaur Donostiko
zorionaren mandataria.
Gogoz arturik Zubieta-ko
batzargillien erakutsia
ondorengoak aurrera beti
eramanikan lengo iritzia
beren jarraitzaz gallen t'argiro
ara nun duten Uri berria,
ara zer txukun; osagarritzat
erregiñ baten apainduria
soñean dauka, oñetan berriz
itxas-bits arro txuri-txuria
muñ emateko guraz amilka
urbiltzen zaion apar garbia;
illargi betez jausten danean
gabiro leun zoragarria
Aitormendiko alabak udan
ortxe daukate jolas-tokia.
Amesgillerik obenak ere
naiz lotan piztu bere irudia
naiko lan iñoiz ikusten beste
aiñ uri polit arrigarria.

oroitz maitien kutxa dontsua,
argi darion poz-iturria,
zeruko irripar alai, urdiña,
zeru-ber-bera, o, Donostia!,
bear dan ainbat zu goititzeko
ipiñigatik arret aundia
arret utsaz, ai! ezin iritxi
luma nar baten goititz-aldia.

Auñamendiko tontorrek eta
Erniyo, Buruntz, Alar, Aizkorri,
artzai-mutillen oyu zoliaz
agurka daude Donostiya-ri;
baserrietan amona xarrak
seask'alboan «lo, lo» kantari
gaurko eresiaz aurtxoai amets
egiñ-erazten, amets on ori
gerora noiznai oroitutzean
izan dezaten biotz-algarri.
Ingurutatik ara,... badatoz
pakezko zenbait irrintzilari
agertz alai bat emanik orla
beren barruko jai aundiyari.
Begira berriz goiko basotik

orain sortu dan taldetxoari;
lore-sail eder bizi bat ere
egokiago ezin etorri;
nesk'aratz mardul muxu gorriak:
zuen aizpegan arinka jausi!
Anaitasunez guziok emen
adirazirik poz au alkarri
irteer'on bat eman zayogun
gure animako atsegiñari.
Zabiltz euskaldun txistularia,
jo gogoz, ekin «Baso-dantza»-ri;
aupa, mutillak!, iji-ojuka
fest'oyu t'abar, arin, biyurri,
pozaren-pozaz gau-ezkill'arte
jardun gazteak, buru-belarri.
Gora ta gora guraso zarrak,
gora Donosti, omen berari;
izen maite au esker-otoitzaz
zerutaraño iritxi bedi!